

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Consultationes Theologicæ Et Spirituales Christiani verè
fidelis & verè devoti ...**

... De Excellentiis Dei

Louis François <d'Argentan>

Augustæ Vindel. ; Dilingæ, 1701

VD18 90029526

Consult. XXII. De Sapientiâ Dei.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45487

CONSULTATIO XXII.

De Sapia DEI.

Quid egimus huc usque loquendo tam abjectè, tamque indignè de excellentiis DEI, nisi quod quandam fatuitatis nobis inusserimus notam; Eòquod nondum divinam inquisierimus Sapientiam, extra quam omnia sunt Vanitas, mendacium & mera fatuitas. Nihil frequentius nobis sacra Scriptura inculcat, quàm exhortationes, quibus Spiritus DEI nos urget ac impellit, ut super omnia studeamus Sapientiæ, ut omnes nostros impendamus sensus, omnes intellectus nostri intendamus nervos, omnes cordis nostri adhibeamus affectus ad inquirendam illam ante omnia, velut illam, in cuius solâ est facultate faciendi nos beatos. Omnes libri Job, Proverbia Salomonis, Sapientia, Ecclesiasticus miris featent hujus Sapientia Elogiis, seriisque admonitionibus, ut ipsam amemus, ipsam inquireamus.

Vis originem ipsius ac principium videre? Sublimissimum est, aeternum est, profundissimum, ac penitus incomprehensibile: *Sapientia trahitur ex occultis*: Siquidem DEUS Pater est, qui om-

nem illius inexhaustum in seipso, possidet fontem; Ipse est, qui per divini intellectus sui solem incessanter illius splendidum ac immensum effundit lumen, quo constituitur magnus dies æternitatis. Cognitio ipsius infinita, verbum ipsius adorandum, Filius ipsius unigenitus, divina ipsius est Sapientia: Sic ipsum magnus nuncupat Apostolus: *Christum DEI Sapientiam*. Ipsa est unica hæc Sapientia, eòquod DEUS Pater simul & semel effundens omnia divini intellectus sui lumina, absque ullâ reservatione, nesciat multiplicare illa. Ipsa est simplicissima, quia non consistit, nisi in unico solo directo intuitu, qui tolerare non possit neque reflexionem ullam, neque discursum. Ipsa est invariabilis, cum sit actus purus, qui nunquam incepit, nec finietur unquam, sed nec unico durat unquam interruptus est momento. Denique ipsa sufficit DEO ad implendum illum summo gaudio, honore & gloriâ, omnique infinitâ beatitudine, quâ plene id fruitur in semetipso: Eòquod per illam cognoscat se perfectissimè, infinito modo se amet,

Ante omnia
studere
oporet sa-
pientia.

Sapientia
est in Deo,
velut in
suo prin-
cipio.

amet, se possideat, ac æternaliter quiescat in seipso. Et si per impossibile quis alius possideret divinam hanc sapientiam tam perfectè, sicut DEUS Pater, æquè magnus & beatus foret ac ipse.

Deus solus
possidet sa-
pientiam,
Beati ei-
dem su-
gent.

Eccli. I.

Verùm hic pretiosus ipse est thesaurus, cujus infinitæ divitiæ, quas omnes includit in corde suo, tanto sunt ipsi in pretio, ut illas nec velit nec possit unquam communicare ulli è creaturis: complectitur is abyssum luminum tam amplorum, tamque resplendentium, ut non nisi oculi DEI capaces ac idonei sint, omnem illius aspicere pulchritudinem, intueri Majestatem, penitus illius percutari profunditatem: *Sapientiam DEI præcedentem omnia, quis investigavit?* Verum est,mittere ipsum cunctis Angelis & omnibus Beatis Coeli inquilinis, ut in æternum studeant in magno hoc divinæ Sux Sapientiæ volumine. Et quia naturalis ipsorum intellectus nimium abjectus, nimiumque foret imbecillis ad evibrandum illuc oculos, elevat & confortat eundem lumine quodam gloriæ, cujus minimus radiolus splendore omnes hominum scientias longè antecellit. Adjiciunt ipsi in omnem æternitatem studium & animam suam contemplantis divinæ hujus sapientiæ prodigiis, juxta omnem cog-

itationum ac luminum suorum amplitudinem; & nullus illorum nec omnes simul comprehendent unquam vel minimam illius partem, quamvis omnem possideant libertatem intuendi ipsam clarè in seipsa & per seipsam.

Quid ergò faciemus nos, aut facere possumus, nos miseri mortales, qui reptamus hic in terris in cœcitate, in exilio, in tenebris, privati illo lumine gloriæ, sine quo nullus unquam creatus intellectus sufferre potest splendor infinitæ Majestatis DEI. Quomodo atrollere audeamus oculos ad considerandum excellentias divinæ sapientiæ in seipsa & principio suo, cum Sacra Scriptura affirmet, inhabitare ipsam lucem inaccessibleem? Nonne major hæc foret temeritas, quam si oculorum vellemus aciem intendere in faciem Solis, dum meridianos suos explicat splendor? Relinquamus Aquilis, dico Angelis ac Beatis, qui volatu suo transcenderunt omnem hanc inferiorem caducarum rerum regionem, qui jamjam penetrarunt ultra Coelos, & ingressi sunt radios divini hujus Solis, in facie contueri eandem: Prærogativa hæc sola est habitantium in coelis, nostrum non est aspicere pulchritudinem divinæ Sapientiæ in semetipsa. Verùm considerare saltem illam nobis licet

Aspicere
possumus
sapientiam
DEI in sa-
is operibus

Sancti
mulce-
tur ve-
rare v-
do pu-
tudine
Sapie-
divin-
opci-
suis,

in certis quibusdam stupendis omnino lineamentis, in quibus se nostris depingere voluit oculis, in suis nimirum operibus. Si quidem videtur complacuisse sibi, producere se, & abscondere se in omnibus creaturis, ad permittendum duntaxat se strictim & ex transcurfu conspici, ad nostros exstimulandum animos, ut post se currant, utpote attractos voluptate, quam propinat illis, & animatos adhuc majore, quam ipsis pollicetur, quando magis cognoverint ipsam. Et hoc ipsum est, quod voluptate demulcet omnes, qui divinæ huic sapientiæ suam navant operam, in quâ reperiunt Consolationes, quarum virtute facile despiciunt alias omnes terrenas, quibusque modo tam admirabili deliniuntur, ut bene affirmari possit, quod si Paradisus cœli, est intueri divinam sapientiam in semetipsâ, paradisi terræ sit ipsam inquirere, ipsi studere, ipsam adorare in omnibus suis operibus.

Regius Vates, magnus hic contemplativus, tantas in hoc studio inveniebat delicias, ut totus extra seipsum raptus, deducit ad finem meditatione suâ, suam, quâ percussus fuerat, admirationem, nobis hisce detexerit verbis: *Quam magnificata sunt opera tua, Domine? omnia in Sapia fecisti.* Video ipsam ubiq, adoro ipsam ubique, ad-

miror ipsam ubiq, admiror ipsam ubique; Verum omnia ipse non capio nec comprehendo prodigia. Sanctus Hieronymus in deserto suo, ubi alteri non intendebat negotio, nisi divini huius Sapientiæ contemplationi, mediante quâ sollicitè inquirebat ipsam in omnibus illius facturis ac operibus, ipsemet affirmavit nobis, quod tam stupendas & admirabiles in illa detexerit & aspexerit pulchritudines, ut totus hæserit destitutus animo, totus extra se raptus, & quâdam quasi affectûs fatuitate: *Totus obstupui, & sensu humanitatis amisso, in Sanctam amentiam conversus sum.* Eheu! quid immeramur, nostramque venamur voluptatem in affectandis millenis vanitatibus curiosis, quæ non nisi fatigant & decipiunt nos, nec nobis unquam conferunt illam, quam desideramus, solidam animæ pacem, cordisq, tranquillitatem. Ecce Deus ipse, ipsa Sapia æterna, quæ tam perfectè satiat omnes Beatos in Cœlo, omnes suas illis manifestans pulchritudines, sese exponit oculis nostris, ac sufficienter se nobis demonstrat, ut nostrum cognitionibus consolatoris repleat animum: Et certè beati viveremus ac felices, si applicare nos vellemus ad considerandum ipsam in omnibus operibus suis.

S. Hieron.
in Habac.
c. 13.

C c c c Homi-

ecce
umus
entiam
in sa-
pientibus

Sancti de-
mulceban-
tur volup-
tate viden-
do pulchri-
tudinem
Sapientiæ
divinæ in
operibus
suis.

Hominum simplicissimus inveniret ubique colloquium valde jucundum animo suo, & facile perficere posset exercitium quasi continuum, orationis mentalis, semel legere si assuevisset in magno hoc libro sapientiae divinae, cujus Characteres omnes sunt creaturae, eo quod hic nunquam non cerneret prodigia Auctoris earum, a quibus cum gaudio ac voluptate deduceretur ad cognitionem & amorem ipsius. Experientia demonstravit id aliquando in conversatione quadam valde jucunda, ubi fortuito convenerant quatuor personarum conditionis satis diversae, sed animi non multum absimilis, in hoc, quod cum omnes timerent Deum, & desiderio arderent tum cognoscendi, tum diligendi ipsum, magna invigilarent curiositate, ad observanda divinae ipsius Sapientiae prodigia, in omnibus rebus professionem suam concernentibus. Unus habitabat ruri in domo quadam solitarii, ubi more antiquorum Romanorum post servitia bono publico in diversis muneribus, quae gerebat, praestita, aliud non cogitabat, nisi quomodo frueretur in quiete innocuis vitae campe-

Quatuor personae, quae consultationem hanc instituerunt.

stris voluptatibus. Alter erat pictor, qui, postquam ubivis terrarum circumvagatus, suam peritissimis Magistris navasset operam, tandem secum conclusit alterum deinceps non sequi Magistrum, nisi ipsam naturam, cujus omnes contendebat imitari, ac penicillo exprimere pulchritudines. Tertius erat Medicus, qui relictae artis suae praxi, aliud non agebat, nisi anxie naturae rimari arcana, unde quotidie tot nova eruebat mysteria, ut cum omnia illius prodigia, animo suo solus admirari satis non posset, magnam caperetur voluptate, suis cum familiaribus discurrendo de illis. Et quartus erat insignis Astrologus, qui neglectis rebus terrenis, omnes intellectus sui intendit nervos ad contemplandum pulchritudinem Coelorum ac siderum, Haud levis erat curiositatis, videre, quam ratione quivis ipsorum credebat, se tam rara, tamque mira in divinae sapientiae operibus observasse, ut persuadere sibi non posset, quenquam aliorum ejusmodi quid observare potuisse. Ipsorum Consultatio ita suum sumpsit exordium.

ARGU.

ARGUMENTUM.

1. *Diverse pulchritudines, quibus Sapientia Creatoris placuit exornare terram, juxta diversas anni tempestates.*
2. *Quomodo ipsam adornet tempore veris.*

ARTICULUS I.

Cum omnes congregati essent in domo illius, qui solitarius habitabat ruri, curiositate ducti cuncta illius perlustrabant conclavia, quæ miris extollebant laudibus ab eximio decorare & suppellectilis varietate, afirmando ipsi, quod nihil unquam tam venusti suis hauserint oculis: Sed ipse nil æstimabat ex his omnibus, eoque refectum haberet animum aliis venustatibus abs comparatione pulchrioribus, quas per otium observaverat ab aliquot annis. quibus à turbis & mundi negotiis semotus, optatâ fruebatur solitudine. Nostrum non est, dicebat illis, pulchrâ suppellectile domos nostras habere instructas: Non nisi summum condecet Monarcham, cujus univèrsus hic mundus est palatium, suam instruere domum, eamq; abs numero tam raris tamq; pretiosis condecorare apparatus, munire instrumentis, locupletare utensilibus, ut, quando omnes mundi Principes suos ex-

3. *Quomodo ipsam condecoret tempore æstatis.*

4. *Quomodo ipsam locupletet tempore autumnii.*

5. *Quomodo ipsam vestiat & coöperiat tempore hyemis.*

haurirent thesauros, nihil ejusmodi proferre possent in medium.

Tertullianus protulit verbum, cujus primitus non capiebam sensum, quod DEUS è nihilo extraxerit omnem hanc ingentem creaturarum massam: *In ornamentum Majestatis suæ.* Siquidem dicebam intra memetipsum: Nonne DEUS habet omnem suam pulchritudinem, omnem suum ornatum ex propria suâ essentiâ? Quod augmentum pulchritudinis, vel quam novam excellentiam recipere potest à suis creaturis, eoque, cum omnem infinitudinem perfectionum possideat in semetipso, impossibile sit, ut hæc vel minuat, vel augeatur per aliquid, quod sit extra ipsum? magnam experiebar difficultatem in penetrando Verborum sensu gravis hujus Auctoris. Sed cum altero die primo mox diluculo surrexisssem, ut orienti & ex umbris emergenti adesssem soli, annotavi, quod, ubi primùm è sinu

Apolo-
g. 27.

Deus fecit
omnes cre-
aturas pro
suo ornatu.

CCCC 2

egres-

egressus est auroræ, quæ velut dierum nostrorum mater, illum omni mane nobis parit ac enitur; & incipiens conscendere cœlum, sese parvâ quâdam rubicundâ ac cærulea nube, velut tenui quodam obtexerit velo, è cuius transverso non intermitteret tenues quosdam & valdè moderatos evibrare radios, ut oculis meis cum voluptate exhiberet sese conspiciendum. Observabam, velum istud, quod propriis suis ipsemet inaurabat divitiis, pulcherrimum esse ornamentum pro hoc astrorum Rege; Non, quod nescirem, ipsum longè pulchriorem ac splendidiorrem esse in semetipso, quàm appareat in hoc amictu; sed ideo, quod ita obvelatus nobis melius suas exhibeat conspiciendas pulchritudines, quæ dum in totâ gloriæ suæ Majestate refulgent, nimium habent roboris, quàm ut ab imbecillitate oculorum nostrorum possint aspiciendo tolerari.

Quamprimùm Tertulliani verba, quibus aliquanto tempore cogitabundus inhæseram, redierunt in mentem. Et benè, asebam mecum, intelligo, ita se fermè habere, quod creaturæ sint ornamentum supremæ Majestatis DEI, non quod hæ pulchriorem ipsam reddere possint, aut majorem, quàm sit in seipsis; sed quoniam ipsæ acceptâ quâ-

dam ratione infinitæ ipsius gloriæ splendores nobis obvelent, quos detectos in seipsis aspicerè non possemus ob oculorum nostrorum infirmitatem: cum voluptate autem contemplamur ipsam creaturarum suarum velo obvolutam. Hinc est, quod divina ipsius sapientia, quæ est universalis moderatrix omnium operum DEI complaceat sibi, immutare consultò nobis, quaternis vicibus faciem terræ per annum, quam semper induit diversi operis ornatu, ad excitandam nostram attentionem, nostrósquæ attollendos animos, ad contemplandam ipsam & admirandam in hæc prodigiorum nunquam non enascentium multitudine, quam nostris explicat & exponit oculis; & super omnia, ad inflammandos nos semper magis magisque in ipsius amore, cum videamus non cessare ipsam nos suis onerare beneficiis.

Quâ ratione quis non sentiat dilatari Cor suum gaudio, quando verno videmus tempore terram sterni & contegi ab ipsâ tapeete tam pretioso, tamque magnifico, ut omnia Monarcharum Palatia nil similis pompæ explicare, nil ejusmodi luxûs valeant demonstrare. Est videre hic fundum viridem, innumeris illustratum floribus tam diversis in suâ figurâ, in suâ magnitudine, in grato suo odore, in vivacita-

Pulchritudines temporis vernalis excedunt magnificentiâ Salomonis

te suorum colorum, in pigmentis illis tam splendidis, tamque illustribus, quibus resurgunt, ut nec Salomon in omni gloria sua vestitus fuerit, sicut unicus duntaxat ex illis, licet ipse tam dives fuerit ac magnificus, ut in Regio suo equili quinquaginta bis milenos nutriêrit equos, & nunquam non mille quadringentos currus tenuerit præparatos, insuper sibi erigi fecerit solum sustentatum à quatuordecim magnis Leonibus ex auro solido fabricatis, tandemque omnis ipsius apparatus tam prodigiosa magnificentia fuerit conformis: Nihilominus nec ipse, nec omnes simul totius mundi homines unicum duntaxat è floribus minimis possent producere quos divina sapientia tantâ cum prodigialitate, & quasi neglectim effundit super ingentem hunc tapetem substratorium terræ, quo tempore verno resurgit.

Ubi sunt thesauri, unde desumimus omnes has divitias, adoranda Sapientia DEI mei? paucis à diebus hæc omnia erant nihil; non apparebat, nisi terra nuda, sicca, frigida, tristis & melancholica. Ubi abscondita latebant omnes hæc pulchritudines? An extraxisti illas è nihilo per creationem novam? Quando id fecisses, non fuisset juxta apparentiam prodigium ac portentum ingens: Siquidem, quod

DEUS omnipotens educat è sinu nihili omnia; quæcunque voluerit, id creditu haud foret difficile! sed dedisse tenuibus ac parvis radicibus herbarum, plantarum, florum, virtutem faciendi è nihilo, vel fermè nihilo, tot tantasque res adeò speciosas, magis id omnem excedit admirationem. Omnis hæc innumera pulchritudinum turba ac frequentia, quæ tempore verno coöperiebat faciem terræ, tempestate hyberna in radicibus suis latebat abscondita. Sed in quo promptuario abscondita servabant hæc omnia? Quare in magis intimo, & si volueris, in ipsis visceribus & corde hujus radicis, & vide, an ibi invenias pulchritudinem, figuram, colores, odorem, eximium illum hujus floris splendorem, quem producere debeat; Horum omnia nil ipsa habet. Et nihilominus invisibiles habet manus, quibus bene laborare, operamque navare poterit conficiendo pulchro huic operi; inveniet bene penes se cum penicillo colores; habebit bene notitiam miscendi illos, ac vividam tribuendi eidem colorum rationem & acrimoniam, splendorem, gratiam, venustatē, odorem, quibus mirum in modum alliciantur omnes. Quis reddidit ipsam adeò peritam, abs eo, quod ab aliquo didicerit quidquam; Videbatur radix mortua,

Admirabi-
lis sapien-
tia DEI in
productio-
ne florum.

stupidā & insensibilis, quæque sepulta semper manebat sub terra, ubi ne quidem libertatem habet videndi opus, cui operam navat? Nonne cœcum esse oporteat, si quis non videat requiri necessariò admirabilem intellectum, qui tam exquisitum ac præclarum dirigat opus, cuius conficiendi radix, nullam habeat capacitatem, cum omnia & maxima quæque totiùs mundi ingenia simul unita, fateri debeant, se cum omnibus suis studiis ac industriis eò attingere nunquam posse, ut alium producant eidem similem.

Sapientia
divina eo-
dem tem-
pore in-
cumbit di-
versis ope-
ribus.

Quando nonnisi in singulos annos, unicum ejusmodi naturæ opus produceretur in universa terra; si bene consideraretur sufficeret ad percellendos omnium hominum animos admiratione maximâ. Sed videre innumerabilem hanc multitudinẽ herbarum, frondium, plantarum, florum tam differentium in natura & in qualitate, qui eodem tempore se coram sistunt, super faciem universæ terræ, quasi congregationem & conventum celebrassent, ad offerendum simul sua nobis obsequia: quod quilibet eorum novo appareat indutus amictu, sed tam pretiosè exornato, tamq̃ exquisitè omni ex parte composito & disposito, ut nihil ad perfectionem ipsi videatur deesse, abs eo, quod ali-

us appareat artifex, qui manus admoverit, ad instruendum omnem hunc apparatus, nisi unica sola radix rudis & stupida, quæ & sensu careat & intellectu; Quænam es tu, erudita manus, quæ eodem tempore excolis & polis tam diversa opera in terra universa? Quænam es tu, Sapientia infinita, quæ infinita hæc, tamque diversa cepisti consilia, per unicam solam & simplicissimam idæam, quæ depingis nobis tot pulchra & speciosa objecta abs ullo colore; quæque singulis annis hanc prodigiorum nobis renovas liberalitatẽ, iisdemque nos ditas, abs eo, quod curæ nobis solummodò sit illa à te exoptulare? Tu te visibilem nostris reddis oculis, in tot tamque eximiis simulacris ac imaginibus, quibus temetipsam depingis ac repræsentas, & nemo te considerat.

Verùm tu nos excitas ipse in Evangelio mediante consideratione hac, dum magna hæc enuntias verba: *Si ergo scœnum agri, quod hodie est, & cras inclinano mittitur, DEUS sic vestit, quanto magis vos?* Quod si sapiens DEI providentia tantam gerit curam herbarum ac florum, quorum duratio tam est brevis, & æstimatio tam est levis, quanto majorem curam, & quanto incomparabiliter majorem geret sollicitudinem animæ tuæ, quæ

DEUS no-
jorem cu-
ram habet
nostra ani-
mæ, quia
omnium
florum.

Pulch-
ro a-
in qu-
tore.
app-
aer-
lis.

æterna est, quæ ad suam formata est imaginem, quàmque pretioso suo redemit sanguine? Itane? Tu cernis, quod omnem aptitudinem, omnemque succursum necessarium subministret terrestri ac insensibili huic radici, ut peringat ad finem, pro quo creavit illam, ad speciosum nempe producendum florem: & non credes, quod concessura sit tibi omnem directionem, & omnia auxilia animæ tuæ necessaria, ad producendos flores & fructus, quos ab illâ expectat, effigendam nempe vivam imaginem DEI in seipsâ? Ah si non majorem faceres resistentiam sacris impulsibus gratiæ ipsius, quàm radix hæc faciat concursui Dei: Quàm jucundum & amœnum in temetipsâ ver videres enasci! Quantos Flores millenorum bonorum desideriorum! Quàm pulchram varietatem millenorum Sanctorum affectuum! quantum abundantiam fructuum, infinitorum bonorum operum! Ah! nonne ad hoc nos invitat per universalem hanc, quam tempore verno conspicimus, renovationem? Relinque to totum abs reservatione sapienti directioni Spiritûs DEI, & id perspicias.

Ecce tibi primum velum, quo admiranda DEl Sapia se operit, sicq; aperit oculis nostris viam videndi se cum voluptate tempore veris. Sed postquam

nonnullis mensibus nostrum tam jucundo aspectu recreavimus visum, aufert nobis omnia hæc ornamenta, amovet omnes hos pretiosos tapetes; & ad ostensionem suæ magnificentiæ, non vult ut sæpius, quàm unâ deserviant vice: pereant hæc omnia, & anno sequenti parere jam novero alia æquè pulchra, æquè speciosa. Nihilominus tamen reperire hic est, alios apparatus longè pulchriores, longè pretiosiores pro æstate.

Siquidem tempestatis hujus decursu complacet sibi ditare terram innumerabili multitudine foecundarum messium; ubi nescias, quid admirere magis, vel diversitatem, vel permixtionem, vel adeò prodigiosam foecunditatem Camporum: Et in hoc sapientia Creatoris magis adhuc videtur incomprehensibilis. Siquidem quid videre est ingentem hanc terræ massam, velut matrem universalem, quæ infinitas nutriat proles, quas omnes suis admotas circumfert uberibus, perpetuò quidem surgentes, setamen nunquam exhaurientes? Ipsa tam bene novit porrigere omnibus nutrimentū sibi proprium, ut, licet gustus habeant tam diversos juxta diversitatem naturæ, omnes acceptum habeant id, quod illis suppeditat, vivantque opiparè ex eo. Interim nonnulli unicum ipsa pos-

adet

fidet succum, & hunc valde crudum, valde inspidum, quem illis omnibus æqualiter offert pro unico suo alimento: & illæ, quæ etiam magis adhuc sunt teneræ, veluti proles modò prognatæ, non abnuunt id, quod universalis sua ipsis porrigit mater. Verùm non demittunt ipsæ nutrimentum suum, sed potius ascendere faciunt in altum, quamvis cum grave sit, ex natura sua tendat deorsum; Sed nec sumunt alimentum suum ore, sed pedibus attrahunt & sugunt omnes.

Prodigium videntur tot ac tantissimi fructus diversorum gustuum, ex eadem terra nascentium.

Verùm quod admirationem auget, est, quod omnes mendacii arguant axioma illud philosophicum ita sonans: *Isdem constamus, quibus nutrimur*, quod nempe ex iis componamur rebus, quas manducamus: Cùm ergò omnes ipsæ hæc proles, fruges, nempe & plantæ nutriantur terrâ, non nisi viventes exuberibus matris suæ, benè dici potest, ipsas non nisi terram manducare: & nihilominus, an unica est ex ipsis, quæ non habeat gustum tam suavem, & saporem tam exquisitum, ut terræ omninò redoleat nihil? Unde mi DEUS, innumerabiles hi fructus, tam diversi in naturâ, in figurâ, in magnitudine, in colore, in gustu, desumunt hoc saccharum, hunc dulcorem, hoc nectar, hunc bonum odorem, has delicias, quas nobis propinant,

cùm illas non nisi extraxerint è terrâ, quæ habet non nisi succum inspidum, quem ipsis præsentet? Nonne tu es, divina sapientia, quæ velut universalis condimentaria laboras & operaris pro universo orbe, prospiciens non solum necessitatibus, sed etiam deliciis hominum, tam innoxias illis præparando cupedias? Ingrati reficiunt se illis, velut animalia stupida & sensibus profus absorpta, abs eo, quod beneficium à te profectum agnoscant, tibi que grates exsolvere cogitent; cùm tu, O bonitas infinita, non desinas tam magnificè ipsos liberalitate prosequi, non obstanti omni ipsorum ingratitude.

Sed quis intellectus comprehendere poterit, O infinites admiranda sapientia DEI, quâ arte, quâve industria edoceas omnes plantas, ac omnes fructus facere distinctionem ac separationem crudi ac rudis illius liquoris, quem exuxerunt è terra, ad applicandam illius unam partem efformâdo scapo, aliam extendendis ramis, aliam foliis, aliam floribus, aliam cortici, & aliam substantiæ fructus? Et quâ dexteritate utuntur ad distribuendum tam æqualiter omnia, ut omnia ad amussim, quod ipsis convenit, accipiant? congregentur ingeniosissimi quicquid & expertissimi Chymici, ac dicant; an ita face-

Qualis est planta ista? scernit unum versale suum nutrimentum.

Prodigium alicujus campis metibus coacti.

re possent separationem unius ejusdemque substantiæ rudis & crassæ, in tot ac tantas diversas naturas: & detur ipsis materia maximè congrua, quàm ipsimet eligere voluerint, ac dicant, an formare exinde possent unicam melopeponis plantam, quæ haberat suum stipitem, suas frondes, sua folia, suum fructum: laborent insuper in hoc & omnes intendant nervos toto tempore vitæ suæ, omnia sua eruant & impendant arcana, nunquam tamen operæ & operi suo colophonem imponent. Et Tu, O divina sapientia, è succo vilissimo, qui extrahitur è pupillo terræ, & foetenti sterquilinio, producis unâ innumeros hosce fructus & alios ejusmodi in universo orbe, abs eo, quod videatur laborare manus tua in omnibus his pretiosis operibus! Prodigia hæc indies nostris obversantur oculis, & cordi non sumimus, ut te agnoscamus, te admiremur, teque adoremus.

Quomodò non hæremus attoniti, dum nostros ejaculamur oculos in spatiosum quendam campum, copiosis onustum messibus, ubi infinitas conspicimus spicas, quasi ad invidiam reciprocam sese attollentes: quasi, abs eo, quod terram deserant, conscendere vellent cælos; vel quasi sollicitæ forent ad offerendum illi munus ex omnibus suis divi-

tiis, quas in suis verticibus portant inclusas? Et sapiens Patris cœlestis providentia, quasi gnara conatus illius, quo sibi placere volunt, recipit ipsas in manus suas, & singulari tangitur curâ educandi ipsas; ita ut nec unicum harum omnium spicarum sit granulum, quod non æque integrâ suâ foveat, regat ac tegat curâ, ac si unicum tantum esset in universâ terra. Nonne videmus, ipsam providere ac munire illud omnibus sibi necessariis, suo habitaculo, suo vestimento, suâ alimentatione, suis omninò ad se defendendum armis? videtur quamlibet frumenti spicam esse particularem quandam familiam, quæ habitet in specioso quodam palatio pluribus columnis innixo, ubi capitellum unius pro basi serviat alteri; & super omnia sapientia Creatoris noverit ædificare palatium quoddam è materia tam subtili & delicata, ut omnes mundi artifices non habeant instrumenta tam acuta, subtilia & exacta, quæ idonea sint ad laborandum in illâ; sed Palatium tamen tam solidum, tamque firmiter coagmentatum, ut nec venti, nec tempestates, adæquantes solo castra ac turres Principum, id evertendi vim habeant ac robur.

In Palatio hoc collocat ipsa omnia frumenti grana velut totidem fratres unius ejusdemque

Dd dd

fa

Prodigia
alicujus
campi
messibus
causti.

Spica frumenti est palatium, in quo habitant plures fratres.

familia, in perfectissimo viventes simul consensu, & concordia; Et ne unum incomodo sit alteri, habet unumquodque conclave & cubile suum particulare, in quo tanta cum pace & quiete manet, ut non exiret pro capienda possessione alicujus regni, quasi probe nosset, quod abs ulla sua incommoditate, aut minimo impenso labore, sapientia Conditoris sui curam gerat portandi alimenta sua usque in cubile suum, quod nunquam non ab ea fit bene vestienda, & in omnibus suis, quae occurrerint, prospicienda necessitatibus. Verum quidem est, omnes hos fratres, simul in eodem palatio habitantes, tamque vicinos sibi invicem, ut non nisi tenuissimam membranam separantur, sibi nunquam mutuo impendere visitationem; Et tamen tanta coherent concordia pro communi sua defensione, ut quodlibet huc sua tendat & impendat arma. Quantas circa totum palatium intueris sarissas & haltas in bono ordine collocatas, & utrinque semper acuminatas, ad constituendum quasi praesidium stativum, quo impediatur accessus avium, insuper innumeris munitas parvis dentibus, ad mordendum muscas & araneas, omnesque alias minutas bestiolas, quae afferre illis possent nocumentum, Et videre miliones millionum

ejusmodi Palatiorum, quorum unumquodque portetur in triumpho, super sublimes suas columnas, quibus integri repleantur campi! Et Sapientia infinita DEI dirigit & moderatur haec omnia, abs eo, quod ullus hominum eorum curam gerat vel minimam, quamvis omnia ipsorum inserviant commodo: Et interrim dum ipsi dormiunt, vel suis incumbunt negotiis, vel etiam nonnisi suis intendunt recreationibus, divina sapientia dies noctesque laborat pro ipsis, nec unico cessans momento suum prosequi opus, trahendum succum est terra, pluvias est coelo, ignem est sole, ventos est thesauris suis, influentias ex astris, ut illud perficiat, & ad metam perducatur. Exin quando omnes spicae integram suam assecuta sunt maturitatem, sua versus nos inclinant capita quasi dicturae nobis: Recipite nos est munificam manu communis nostri conditoris, qui nos dat vobis; Sed date operam, ut ipsum agnoscatis, ipsum laudetis, ipsum adoretis, ipsum ametis, ipsique pro nobis & vobis rependatis gratias: *Quis sapiens, & intel- liget haec?* An igitur sit ullus, qui vel mica sit sapientiae, qui non aperiat oculos, hancque prodigiorum abundantiam consideret, ad cognoscendam & contemplandam admirabilem DEI Sapientiam? Haud reperire est nec rudem.

Milliones palatiorum in aere, quae DEUS sustentat.

Pulcherrime dicitur in terra quasi veritas convi-

Psal. 104.

Nov.

rudem, nec doctum, qui hic non inveniat, quo jucundè se occupet totos dies, nunquam non corde repletus gaudio, si ita ubique vacaret considerandis excellentiis Creatoris sui.

Pulchritudines autumni, ubi terra est quasi universale convivium

Verumtamen, licet omnia hæc objecta, quæ Sapientia Dei tempore æstivo nostris exponit oculis, tantas habeant illecebras, tantasque pulchritudines, ut videatur nobis, illorum aspectu nunquam nos satis refici ac demulceri posse: Nihilominus ne longa nimis ejusdem rei continuatio nos quodam obrueret tædio, commutat illa quoque post tres menses, & alio amictu incomparabili ter pretiosiore, magisque pompo indutam comparere vult terram, Autumni nimirum tempore, ubi tam abundanter, tamque munificè effundit & affundit nobis fructus, ut diceret, omnes creaturas porrigere nobis manus, ut quævis sigillatim de fructu sibi proprio nobis offerat munus & donarium. Videtur universum orbem factum esse universale convivium à divina Sapientia præparatum, quod citat & invitat omnes, ut suas secum sectentur & capiant delicias: *Venite, comedite panem meum & bibite vinum, quod miscui vobis.* Venite, venite omnes ad mensam meam, comedite panem meum, quem vobis præparavi in tam numerosis messibus, quas

Nov. 9.

consultò donavi maturitate pro vobis; Bibite vinum meum, quod propino vobis in omnibus, quas aperui, cellis, quod non descendendum est, ut bibatur, sed potius ascendendum, cum ut plurimum elevata sint super cli-vos, ubi abs eo, quod opus vobis sit præparare aliquod vas, vobis asservo plusquam centenos millones doliorum vini excellentis, & à totâ naturâ tam bene custoditi, ut nec unica quidem periret illius guttula. Venite, comedite fructus meos, quos vobis in tantâ porrigo abundantiam, ut manus, quibus mando, ut illos vobis offerant, quandoque his ita onerentur, ut curventur sub mole, seque inclinent versum vos, quasi invitare & rogare vos vellent, ut ipsas exoneretis.

Alio tempore satiari se possunt omnes oculi aspectu infinitarum pulchritudinum, sese ipsis offerentium; sed omnes hic sensus integram suam invenire possunt satisfactionem. Desideras delectationem oculorum? Nec unicuique est fructus, qui non habeat suam figuram, suam formam, diversam suam magnitudinem colorisque acrimoniam tam suavem ac vividam, ut occurrere nihil pulchrius possit oculis. Quæris satisfactionem odoratus? paucos reperire est fructus, quibus non sit odor adeo dulcis, ut reficiat cor modo quodam magis accepto,

Dddd 2

cepto, magisque naturali, quam omnia odora, unguenta, suffimenta, quæ ars componere possit. Ambis delicias gustûs? Specialiter hic non solum suam habet satisfactionem, sed superabundat innocuis hisce deliciis, obrutum se experiens innumerablem multitudinem diversorum saporum, quem quivis fructus in suum usque ipsi affert, imò infert palatium, suum inquam palatum, ad offerendum ipsi ex munus, recepturus vicissim gratitudinis ergo ipsius approbationem. Et postquam illos omnes ejusmodi recepit benevolentiam, dicere quasi non possit, quisnam alliciat ipsum magis, nisi quod omnes specialem suam habeant excellentiam, quâ admirabiles reddantur. Requiris similiter voluptatem tactûs? videmus, vix manus continere se posse, quin ferantur in fructum sibi propositum, eoque horum aliqui quasi heteromallo videantur induti, alii sint læves expoliti marmoris in morem, alii naturali quodam illiti pigmento & fuce, cujus splendor invitet ad accipiendum ipsos manu, & accuratius aspiciendum è vicino: & omnes naturalem quandam habent frigiditatem, quæ manibus placet, illasque delectat.

Sola igitur restant aures, quibus nullam fructus afferre videntur delectationem; sed illæ ra-

tionem quædam sunt, quibus hi magis blandiuntur, lenocinantur magis: Siquidem cum careant voce in seipsis, invitant volucres cœli, parvulos hœc naturæ muscos, ut se congregent ad formandum ac modulandum jucundam quandam symphoniam, permittendo illis, ut deprudentur se, partemque capiant deliciarum, quas præparaverant hominibus, ut saltem obligatas se credant ad solvendas suas dapes, sicut faciunt cantando Musici, resonentque nobis suave quoddam melos, ad nos dulcedine symphonix suæ exhilarandos.

An possibile sit, inter hæc omnia non attollere homines animum suum ad DEUM, cognoscendo & admirando sapientiam magnæ hujus providentiæ, quæ omnia hæc in tam bono ordine, & tantâ disposuit cum magnificentia? An possibile sit, nullo ipsos amore ferri erga patrem tam bonum, qui tantâ cum abundantia dat ipsis, & non solum omnibus ipsorum providet necessitatibus, verum etiam refocillationibus ac deliciis? usque ad delicias amamus. An igitur verum sit tot ac tantis beneficiis, tantum non esse roboris, ut ipsorum flectant & lucrentur animos, ne tantæ incurrant notam ingratitude, ut ne quidem subeat cogitatio mentem, pro his gratias recipiendi? Si nos incipiamus ca-

Gratiarum
actionem
debemus
D.E.O.
Tercullian

Omnis
fructus
trem
porta
cord

lathum fructibus refertum amicorum cuiusdam credimus ipsi in hoc non obscurum exhibere argumentum amicitiae. Et expectamus, ut saltem grates rependat nobis. Et tu non credas te obligatum ad exsolvendam incessanter grates tanto benefactori, qui omnes suos tibi largitur fructus, qui que incessanter tantas è thesauris suis educit divitias, ut locupletet te illis, abs eo, quod vel tantillum laboris impendas, ut illas ab ipso petas. Ah! redde saltem ipsi, quod à te petit, quodque facillimè prestare potes, reminisceniam tuam, laudes tuas, amorem tuum; & admirare, tantam ipsius esse bonitatem, ut nemo sit in mundo, nisi ipse solus, qui tantas tam levi pretio dare velit divitias.

Omnes fructus patrem suum portant in corde suo.

Quod amplam adhuc inveniam ansam, majori admiratione prosequendi incomprehensibilem Sapientiam DEI in cunctis suis fructibus, est, quod videam, nec unicam ex illis esse, qui non circumferat Patrem suum in corde suo. Quid enim est parvum hoc semen, quod in medio sui ipsius asservat, nisi ipsamet arbor, quae ipsum produxit. Quamvis nihil ex in nostris appareat oculis, Sapientia tamen Creatoris includere intus optimè noverat radicem, ramos, folia, flores, fructus magnae cujusdam arboris.

Ah! quis unquam concipere poterit, quâ arte id fieri posset? Quantum prodigium, quod toto vitae nostrae tempore nos teneret admiratione suspensos, si nobis id novum foret; & si, cum nunquam conspexisses hoc naturae miraculum, aliquis manu tenens unicum solum pomi vel mali aurati granum, tibi diceret, id tibi monstrando, tuque nescires, quid esset, nisi quod sit res, quae appareat valde vilis & abjecta.

Noveris arcanum mihi esse, quo efficiam, ut è terra prodigium, si esset novum.

at columna quasi aerea, ex qua nasci faciam diversarum, figurarum ramos, quorum unusquisque plura habebit brachia; & ex his ramis, qui virides omnino erunt, producant ingentem florum candidorum abundantiam, quibus erit odor tam acceptus, ut exinde educturus sim plures, quam centum libras aequae odoriferae; Insuper exinde traham & prodire faciam quingenta poma aurea, quibus succus & dulcor erit admirabilis: & hoc meum arcanum adeo certum est, ut è centenis & millenis vicibus, nec unicâ vice me sit decepturum. Dicas mihi, quis tibi tunc stupor, quae syncope mentis, dum primâ vice audires hominem se ita jactantem de re, quam vidisses nunquam, quamque credidisses impossibilem:

Dddd 3

non

non continere te posses, quin ipsum interrogares: Prò! quali & quantà utereris machinà! Quot opificibus & operariis tibi foret opus! Quantum laboris, quantum temporis impenderes tam immani huic operi conficiendo? multò magis adhuc stuperes, quando responderet tibi: Nullius omnino operà indigeo, non stabit mihi nec minimo labore, sed nec alio utor artificio, nisi quod in terram projiciam id, quod gero in manibus, & exin haud ampliùs mihi curà erit; parvulum hoc granum tanti est valoris, ut id solum confecturum sit ingens hoc opus, quod omnes homines in mundo simul conficere nunquam possent. Et si postea in operè videres, quod nunquam vel vidisses vel cogitasses, nonne extra temetipsum rapereris totus?

Siquidem interrogares, quanam intelligentia, & quanam sapientia admirabilis parvo huic grano conferre potuit tantum dexteritatis, tantum roboris, talem operandi rationem, ut ipsum solum conficere potuerit id, quod cunctis potentissimis mundi Monarchis est impossibile, quodq; omnis acerrimorum ingeniorum scientia evincere non posset, nec comprehendere. Ah! video te, sapientia infinita magni orbis terrarum architecti, video benè,

non nisi te solam esse, quæ conficere potueris tam exquisitum opus: Admiror te, adoro te, amabilis Sapientia DEI mei, quæ in prodigio hoc, tanto me percellis splendore. Si non nisi unicà id vice operata fuisses per omnem sæculorum decursum, te omnes admirarentur; sed quia incessanter operaris illa, vel similia, vel adhuc majora in universo orbe, non aestimatur, & nemo id considerat. Videtur te non amplius aut observari, aut admirationem cedere in aliquo, eòquod in omnibus sit nimium admirabilis; pretiosissima quæque vilescunt, si nimium sint assidua. Idèd tempus etiam est, O divina Sapientia, ut amoveas & tollas à nobis, magnum hunc apparatus, quem labente autumnii tempestate ostentaveras in universo orbe: Quamvis enim æqualiter tum deliciis, tum divitiis abundet, si illis diuturno fruamur tempore, tandem vertentur in tædium,

Ecce ergò tibi, qua ratione tandem quartà vice immutet nobis faciem mundi, si non omnino prosternat, & suscipiat deq; vertat: Siquidem, dum hyems accedit, videtur divortium facere solem inter & terram, velut marem inter & foeminam; Et universa hæc ingens naturæ domus, cui concordia ipsorum omnem pepererat felicitatem, tota exin

vide-

Prodigia
stupenda
hyemis.

videtur desolata. Sol ex parte suâ recedit, & quasi totus stomachabundus magnam adversus terram concepisset indignationem, non nisi ex obliquo dignatur aspicere illam; si ipsi quasdam adhuc visitationes impendat, hæc adeo sunt breves, ut vix parum spectandum se præbens, mox iterum dispareat; sæpius adhuc involvens se nubiū spissarum velo, videri non vult, nec vel minimo terræ blanditur oculorum obtutu. Terra ex parte suâ haud parum huic dissidio contribuere videtur: siquidem illa nunquam non tam morosum, tam exosum exhibet vultum, ut moestum & molestum hunc oris sui habitum univèrsus abhorreat mundus; pro eo, quod se aliàs monstraverit liberalem, officiosam, erga omnes benè merendi studiosam, nemini amplius impertitur quidquam, clauditur tota, dura fit ac insensibilis, nunquam non oclusum ac obscuratum soli tenet cor suum, quasi conclusisset secum nullum amplius cum ipso colere amicitiam; Insuper se totam negligere videtur, nullius amplius studiosa ornamenta aut luxûs, quo se aliis temporibus amicitie, sicque amicta sibi amicos quarere videbatur sollicita, quasi deinceps nulli amplius placere volens.

Quando omnes mundi potentia convenirent ad evincen-

dam hoc tempore inter illos reconciliationem, non poterunt impedire, quin multum inter ipsos simultatis maneat simul & semper: Interim omnes domestici, & omnes magnæ hujus naturæ domûs filii, quorum ita discordant Pater & Mater, patiuntur & sustinent multum. Arborea exspoliantur & remanent prorsus nudæ magno durante frigore: Aves amputatam videntur habere linguam, altum tenentes silentium, excordes dicam an vecordes ob hanc discordiam; & quasi timerent displicere terræ, non amplius dicunt ave orienti Soli, juxta morem tempore observatum verno. Animalia omnia quarunt, & non inveniunt annonam suam consuetam, eò quod terra omnes suas subtraxerit provisiones, usque adeo est invisâ, adeoque indignabunda, dedignans prospicere ipsis de alimoniâ. Unico verbo, tantos exercet rigores, ut tremore concutiat cordatissimos quosque.

Verum an non demonstrabis hic sicut alibi, sapientia tuae prodigia, adorande mundi Creator? Venire & videte, observate & annotate illa benè, & annuetis, non minora illa esse, nec relucere minùs in univèrsali hoc naturæ defectu, quàm coeteris anni tempestatibus. Inprimis miseretur terræ, quam ita nudatam

Prodigia
tempore
hyemis,

Esa. 147.

tam & omni ornatu exutam conspicit, ipsamque candido cooperit tapete, in signum ipsius innocentiae, ad demonstrandum, quod ipsa rea non sit, nec causa omnium horum malorum, quibus vexat & affligit homines: amictu ex lanâ, quam per floccos dilabi facit è caelo, reindui facit eam: *Qui dat nivem, sicut lanam*: quæ absque futurâ ita se unit, tamque bene ipsius se accommodat corpori, ut æqualiter montes tegat & valles, clivos & colles, arva & prata, ut ubique nostris oculis eodem amictu videatur ornatu: & dicitur amictus hic, licet frigidissimus censeatur, haud parum calefacere illam.

Aliâ vice sapientia divina sibi complacet amicare illam syrmatè è crystallo & margaritis confecto, ad majorem decorem adornato lemniscis è ramis arborum dependentibus, tam delicatis in materiâ, tam diversis in figurâ, tam curiosis in novitate, tam acceptis & jucundis visu, ut, si omnes alicujus regni artifices toto vitæ suæ spatio laborarent & millenis se mactarent laboribus, ad producendum ejusmodi quid vel minimum, quod ipsa in universo producit orbe, unius noctis duntaxat decursu, abs eo, quod obstaculo sine tenebræ conficiendi tam

speciosum & insigne opus tantâ cum concinnitate & proportione, quæ non levem pariant admirationem.

Sed ubi invenient aves, quo vivant, vel unde cuncta animalia sua desument alimenta, dum ita sub nive sepulta tellus manebit, vel tota crystallino inclusa carcere, & velut mortua apparens non habebit, unde vitæ provideat viventium? Tuum hoc est, divina providentia, tu noveris cunctis ipsorum providere necessitatibus, curâ magis singulari, magisque affectuosa, quam suis amantissima mater filiis; Tu nosti, ubi sint prompturia atque penaria, ubi asserves cuncta ipsorum alimenta; Et admirabilis tua Sapientia, velut universalis creaturarum omnium œconomia, bene noverit eorum facere distributionem cujusvis necessitati & indigentiae conformem, tantâ cum dexteritate, quæ incomprehensibilis omnino videatur. Aspiciamus hæc quotidie, & non deficiamus præ admiratione.

Et post hæc non collocemus nos omnem nostram confidentiam in paternæ ipsius providentiæ curam affectuosissimam, dum adeo luculentum nobis ob oculos collocat exemplum, nostram arguens, nobisque exprobrans

Confident
debemus
Providentiæ
DEI.

Laus
ta

diffidentiam in Evangelio: *Respicite volatilia Cœli, quoniam non congregant in horrea, & Pater vester cœlestis pascit illa.* Nonne videtis, cœli aviculas non magnas granariis suis inferre provisiones? quasi totum ipsarum negotium est, perpetuas creatori suo cantare, clangere & pange-re laudes, & Pater vester cœlestis ipsis providet de annonâ: Nonne incomparabiliter magis vos amat? ut quid ergo laboribus ac curis mactatis vos, ut congregetis superflua, vobisq; non necessaria? Nonne mediocri- rum vobis sufficeret cura? O! si quæreretis primû regnum DE I, si præcipuum vestrum tenderet studium extendendæ ipsius gloriæ, & promovendæ vestræ saluti: Nonne Pater vester cœlestis, qui majore tum amore, tum curâ vos solos prosequitur, quàm cuncta animantia terræ simul, nunquam permetteret vos eo de-

stitui, quod vestræ foret opus necessitati?

Multa hic & diu fuerat profatus, & plura, quam ab initio statuerat secum; sed revera nullo societatem affecerat tædio, cum tam pulchra, tam curiosa, tam idonea elevandi mentem ad cognoscenda & admiranda prodigia Sapientiæ DE I, resplendentis in omnibus operibus ipsius, ut alii longiori tempore exoptassent pergrati prosecutionem discursus. Sed ille ipse alia, quæ ignorabat, discendi cupidus, voluit quoque aliis permittere loquendi tempus. Unde pictor fari cepit, & proferre in medium plura notatu digna, quæ in exercitio artis suæ observaverat, circa prodigia admirabilis Sapientiæ DE I, quæ pulchritudine non cedebant iis, quæ jam audierant. Videbis illa, & tuum de iis feres iudicium.

ARGUMENTUM.

1. *Sapientia DE I admirabilis videtur in picturâ.*

2. *Natura ludit cum arte, quæ ipsam multo tempore poterit assequi.*

ARTICULUS II.

Laus picturæ.
Verum est, quod dicitur. Ex abundantia cordis os loquitur. Exposuit nobis dominatio sua per jucundè prodigia Sapientiæ DE I, quæ animadvertit in agriculturâ suâ, cui video, ipsam

magnâ cum voluptate navâsse operam, per omnes quatuor anni tempestates; me quod attinet, qui omni amore omnique studio feror ergâ picturam, fateor, ipsam mihi præbuisse ansam animadvertendi alia iudicio

Eccc meo

meo longè jucundiora, magis-
 què stupenda; & ut dicam, quod
 verum est, quando omnes intue-
 or artes, nullam ex omnibus vi-
 deo, quæ sit nobilior, majoribus
 favoribus donata à DEO, magis
 universaliter in opus redacta,
 magisquè necessaria mundo, quàm
 pictura: Et videtur non esse in-
 venta, nisi ut ubique divulget
 maxima infinitæ sapientiæ DEI
 prodigia.

DEUS est
 primus pi-
 stor.

Siquidem imprimis, quantus
 picturæ accrescit honor, si per-
 pendatur, ipsummet DEUM
 primum esse pictorem, nec sub-
 limiorem, sibiquè jucundiorum ip-
 sum habere occupationem, quàm
 abs intermissione depingere se-
 metipsum in imagine suâ? Ima-
 ginare tibi, ipsius immensitatem
 esse telam expansam, & edusquè
 tamquè latè expansam, ut ipse-
 met videndo attingere non pos-
 sit ipsemet. Pulchritudo,
 quam habet ob oculos, quàmque
 repræsentare intendit, est pro-
 pria ipsius essentia. Colores,
 quibus utitur, sunt omnes ado-
 randæ ipsius perfectiones, quæ
 omnes ipsi sunt necessaria, quæs-
 que omnes absolutè adhibet, abs-
 que ulla exceptione. Penicilli
 locum obtinet divinus ipsius in-
 tellectus, quo nunquam plures,
 nisi unicam duntaxat efformat
 lineam. Et opus ipsius, quod
 nunquam incepit, quodque nun-
 quam finiet, sed quod semper ac-

tualiter producit in omni perfe-
 ctione suâ, est Filius ipsius uni-
 genitus, quem Sanctus Paulus
 nuncupat *Imaginem DEI invisibi-* Col. 1.
lis. Sed quid facit in hoc admi-
 rabilis & eximius hic pictor, nisi
 quod depingat Sapientiam? om-
 nes enim novimus, verbum æ-
 ternum esse Sapientiam DEI Pa-
 tris sui. Ecce incomparabi-
 lem, quo insignitur pictura, ho-
 norem. DEUS Pater est primus
 pictor, & Sapientia increata est
 omne id, quod pingit in seipso.
 Nonne meritissimo jure dixi, ar-
 tem hanc eximiâ hanc decorari
 prærogativâ super omnes alias
 artes, quod specialiter sit desti-
 nata ad manifesta prodigia infi-
 nitæ sapientiæ DEI?

Sed ut magis luculenter nobis *Omnia en-*
 ostendat, quanti eam æstimet, *ria visibilia*
 quando sese diffundit extra seip- *sunt pi-*
 sum in creaturas, quamvis illas *ctores.*
 creaverit conditionis valde di-
 versæ, illasque qualitatibus &
 muneribus donaverit conformi-
 bus ordini, quem tenent in mun-
 do; voluit nihilominus, ut om-
 nes creaturæ visibiles pictores
 essent, & juxta exemplum DEI
 Patris non cessarent unquam de-
 pingere semetipsas. Ex illis nec
 unica est, cujuscunque sit con-
 ditionis, modò sit visibilis, quæ
 non faciat tam specialem hujus
 artis professionem, ut, quasi in-
 separabilis foret ab esse ipsius,
 mox illam destrueres, si impedi-
 res,

res, ne se depingeret & repræsentaret in suâ imagine, ubicunque potest, sed arcano & dexterritate tam singulari, ut quatuor ingentia animadvertamus prodigia in exercitio artis suæ, quæ non solum imitabilia non sunt, sed portenta sunt Sapientiæ DEI prorsus incomprehensibilia.

Primum prodigium specierum intentionali-um.
In primis nullum est objectum visibile, quod exprimeret nesciat perfectam sui similitudinem, in specie suâ vel imagine suâ, quæ non est nisi simplicissimum accidens, vel tenuissima qualitas, quam extra seipsum emittit in totum, quo circumcingitur, spatium diaphanum, quo adusque videri potest: dico in totum spatium, ita ut ne quidem sit punctum, quod illâ non impleatur. Nihilominus hæc omnia perficit abs ullo tumultu, ita ut nemo vel minimum quid exinde percipiat; tam parvâ cum difficultate, ita ut nihil prorsus laboris intercurrat; tam exiguo in tempore, ut non nisi unico indigeat momento; & imago ipsius tam perfecta, tamque elaborata est, ut omnibus creaturis impossibile sit illam melius repræsentare, quam seipsum repræsentet & depingat objectum in hac specie, quam Philosophi appellant speciem intentionalem. Et si dubites, an ita ubivis indifferenter suam in hac perfectione efformet imaginem, quare lo-

cum in toto illo spatio, quo collocare te potes ad illud aspiciendum, & videbis, quod non tam citò tuum in partem illam dirigere poteris aspectum, quin depictum jam sit in oculis tuis. Quis est, qui edocuit ipsum hanc artem, quam exercet tam perfectè in ictu oculi, ut peritissimus mundi pictor plurimum annorum labore eò pertingeret nunquam? Quis non videt, hoc unum è tuis esse prodigiis, O divina Sapiencia DEI!

Secundum prodigium dictarum specierum.
Secundò species hæc vel imagines objectorum visibilium non habent aliquem colorem, & nihilominus exhibent & videre faciunt omnes colores; non habent aliquam magnitudinem, cum sint indivisibiles; & nihilominus demonstrant & proponunt quascunque magnitudines; non habent nec formam, nec figuram, & nihilominus perfectè repræsentant omnes formas, omnes figuras. Quale prodigium est hoc? congrega mihi omnes pictores mundi, & dic eis: Volo, ut faciatis mihi pulchram imaginem, sed nolo, ut aliquem adhibeatis colorem: Volo, ut repræsentet pyramidem altam quinquaginta cubitis, sed nolo, ut detis illi aliquam magnitudinem: Volo, ut ornata & onerata appareat armorum trophæis, florum fructuumque variegata decore, sed nolo, ut imagini ve-

E c c e a

s t r a

stræ deis ullam aut formam, aut minimam figuram. Nonne omnes dicerent: Rem postulas impossibilem, quæque subire non possit mentem hominis mortalis. Quis ergo est, qui edocuerit minimum objectum visibile, quod sit in mundo, efformare perfectissimam sui ipsius imaginem in oculis tuis, quæ tam naturaliter repræsentet & exhibeat ipsius colores, ipsius magnitudinem, ipsius habitum & figuram, abs eo, quod utatur aliquo colore, abs eo, quod adjiciat aliquam magnitudinem vel figuram imagini suæ? Tu sola es, O admiranda Sapiëntia DEI! Tu admirabilis apparēs in rebus minimis, & nemo te considerat. Unde venit, totum mundum non attendere hæc prodigia, quæ ipsum tenerent continuâ excellentiarum DEI admiratione defixum? sed ecce plura adhuc: liquidem

Tertium
prodigium
specierum
intentiona-
lium,

Tertio omnes hæc objectorum visibilium species sunt tam provida, modestæ & obsequiosæ, ut se invicem non incommodent; Et licet in infinitum multiplicentur, & conditionis sint diversæ, sicut illæ res omnes, à quibus producuntur, quælibet tamen non attendit, nisi ut suum pacificè conficiat opus, abs eo, quod impediatur opus & operam aliorum. Vellem rogare vos, Domini pictores, ut efformetis mi-

hi imaginem, quæ repræsentet ingentem quandam alicujus regionis tractum, ubi videre sit omnis generis varietates, montes, scopulos, sylvas, campos, prata, flumina, aves, villas, flores, fructus, greges, homines, utque ad repræsentandum hæc omnia ad vivum, & absque confusione, adhibeantur omnes colores, quibus usus esse possit in pictura: Sed vellem, ut omnia hæc pingerentur in spatio tam parvo, quale alicujus acûs est caput. Bone DEUS! Quid hic postulas? impossibile foret, tot colores oppositos, album & nigrum, flavum & coeruleum, viridem & rubrum, & omnes alios non confundi ac invicem commisceri, cum omnes in spatio tam arcto forent intelus: Nonnisi confusum id chaos foret, in quo nihil distingui posset.

Sed quando aspicias amplam quandam regionis plagam, ubi observas centum res diversas, & in his innumerabilem diversorum colorum numerum: an advertis illos confundi in pupilla oculorum tuorum, ubi omnes sunt depicti, abs eo, quod majus ibi sit spatium, quam caput majoris alicujus acûs complectatur? Nonne distinctissimè discernis album & nigrum, & omnes illos colores, omnes omnium illorum diversorum objectorum dispositiones, absque ulla confusione?

Quis

Quis est magnus ille pictor, qui arcanum hoc nōverat excogitare, illiusque notitiam conferre tot stupidis ac insensibilibus creaturis, quæ exactissimè id efficiunt, nunquam non redigentes in opus rarum hoc prodigium, abs eo, quod unquam hic deficiant, dum se in oculis nostris depingunt. O adoranda sapientia DEI mei, quàm es admirabilis! Quantum transcendis omnem captum nostrum! ut quid tantis tuis prodigiis non rapis tum omnium corda, tum mentes & ingenia hominum?

Quattum
prodigium
memoria-
rium spe-
cium.

Animadverto adhuc post hæc omnia quartum prodigium Sapientia DEI in hoc pictura genere, quod non minus cœteris stupendum & incomprehensibile mihi videtur. Quomodo fit, omnes hos pictores naturales suppeditare ad pingendum semper posse, abs eo, quod unquam defatigentur, abs eo, quod vel unico momento delinant, abs eo, quod unquam exhauriantur? Non admiror, DEUM Patrem, primum hunc pictorem, & æternum hunc pictorem, pingere semper divinam suam imaginem, seque effundere totum integrum in illam, exhauriendo se totum, abs eo, quod unquam se exhauriat, ad producendum illam æquè magnam ac se, æquè perfectam ac se: eòquod infinita ipsius foecunditas inexhaustibilis existat. Sed quod minimum objectum visibi-

le, quantumvis tenuissimum, imitetur ita foecunditatem cœlestis Patris, ut effundat incessanter sui speciem, & perfectam sui imaginem extra seipsum, quodque id etiam multum extendat ultra esse suum, suppeditando semper ad id, abs eo, quod unquam exhauriatur, abs eo, quod defatigetur, abs eo, quod cum tempore debilitetur: Quis diffitebitur, hoc esse prodigium omnem nostrum excedens intellectum, quodque foecundissimum nobis præbeat argumentum admirandi excellentias Dei?

Et magis adhuc, si consideremus, quantâ vi, & quanto robore omnia hæc objecta visibilia, suas versum nos species impellant: Siquidem, cum verum sit, ipsas non esse, nisi accidentia, quæ abs intermissione indigeant aliquâ substantiâ, cui adhæreant, & à quâ sustententur, necesse est, ipsas adhærere & affixas esse aëri, qui est objectum inter & oculos nostros. Et unde venit, quod, cum aër fortiter commoveatur & agitetur à ventis, species nihilominus semper maneant tam inconcussa & immota, ut videamus semper idem objectum, absque vacillatione, haud aliter, quàm si aër illas portans & sustentans, totus esset tranquillus? Quando studiis integros consecrarem annos, penetrare haud possemus minimam horum ar-

Eccc 3

capo

canorum partem, quæ magna Dei Sapiencia minimas edocuit creaturas, dum formavit ex illis Magistros pictores, objectorum visibilibus ordini ac numero easdem inferendo.

Consideratio melius ostendens admirabilem DEI Sapientiam;

Verùm si pensculatiùs consideretis, quàm necessarium fuerit, Sapientiam Creatoris nostri hâc ratione procedere, perspicietis adhuc melius, unde admiremini prodigia ejus. Siquidem quid mundus evaderet, si inhiberet DEUS hisce pictoribus, hoc suum pingendi exercitium? Non videremus nec unicum ex his objectis, quæ modò nobis sunt visibilia, eòquod non pingerent amplius imagines suas in oculis nostris, quòd unicum est, quòd videre nos facit. Et nisi implerent ipsa speciebus suis totum aëris, quo circumdantur, spatium, sed tantùm aliquas illius partes, hinc & inde, omnes alias relinquendo vacuas, quâ ratione illa videre possemus? Siquidem necessarium omninò foret in incertum quærere & indagare punctum visus, ubi species illæ essent, quòd nobis tædium & incomparabilem pareret laborem. Et si non semper suas effunderent species, sed certis tantummodò diei horis; vel si non in instanti suam depingerent imaginem in oculis nostris, sed expectare oporteret, quoad cum otio perficerent opus suum, sicut si quis pingi curaret

imaginem à manu hominis, quæ patientia sufferre id posset? Sed si omnes hi pictores uti deberent coloribus, quæ obsecro horum requireretur quantitas, & unde delumeretur ab illis? Et si ipsorum imagines aliquam haberent magnitudinem, vel quampiam figuram, quomodo possent intrare in oculos nostros? Uterius si hæc species essent visibiles, si occuparent aliquem locum, si invicem sese contunderent, si invicem confunderentur, quomodo intueri possemus tot objecta diversa, & illa videre clarissimè unico aspectu, abs eo, quòd oculi nostri advertant vel repletionem, vel minimam incommoditatem?

Ut igitur immunes essemus ab innumeris hisce & inevitabilibus inconvenientiis, excogitari debebat ars picturæ, mediante quâ pictores possent pingere semper, pingere ubique, absque labore, in unico instanti, absque coloribus, absque penicillo, absque figura, absque forma, absque obstaculo, absque impedimento, quòd inferre posset ingens aliorum pictorum copia, qui eodem tempore ingentem numerum aliarum imaginum depingere vellet in eodem subjecto, nempe oculorum nostrorum pupillâ. Et quis, O magne DEUS, invenire poterat hanc artem, nisi intellectus DEI omnipotentis? Eo quomodo

Pictores
ratione
quodam
reprodu-
cunt om-
nia, quod
DEUS pro-
dixit.

Sola sapi-
entia DEI
invenire
potuit hanc
artem.

quomodò tam perfectè docere hanc potuit cuncta objecta visibilia, ut magisterium in hac obtineant, illamque excellenter exerceant abs ullo studio, in ipso, quo creata fuere, instanti? si non manifestissimè ex hoc intelligamus prodigia Sapientia infinita DE I, si non admiremur illa, si illa laudibus non extollamus; nescio, quid dici debeat, ut melius illorum inculcetur nobis cognitio.

Nihilominus ut magis visibilem se redderet, à pluribus hominibus amari voluit hanc picturae artem, utque contenderent non quidem ipsi aliquid superaddere, & altius illam attollere, vel admiranda more ipsius secreta invenire; sed saltem effingere & imitari speciosa ipsius opera, & laborare post illum in omnibus objectis visibilibus, quae sunt in mundo. Siquidem robore omnipotentis brachii sui nihil condidit, nec fecit, quod pictura facere aut repraesentare non conetur delicato penicilli sui cuspide, quasi pictores post illum secundi essent Conditores mundi. Verum quidem est, ipsorum exemplaria longissimè abesse ab Archetyporum excellentia. Nihilominus admirabile infinita Sapientia DE I fuit opus, dedisse homini intellectum, mediante quo invenire potuerit ingeniosam hanc artem, quae in-

sultare videtur morti ipsi, & homines invitâ illâ, ratione quadam reddere immortales: postquam mors omni formâ & cultu Magnatis hujus vultum exspoliavit per morbos; postquam ipse corrupit carnem, totumque corpus sub tumbâ reduxit in pulverem; cum majestate adhuc apertus ipse inter conventus & congregationes hominum & ubique adhuc praesentia ipse excitat reverentiam, conservando ipse memoriam: eo quod pictura ipsam nunquam non praesentem conservet in ambulacris, Xystis & aulis.

Majora adhuc praestat: quodammodo enim ipsum magis praesentem reddit post mortem, quam extiterit in vita sua. Siquidem non habuit, nisi unam solam praesentiam, & eodem tempore esse non potuit, nisi in loco unico; at modò bene novit suas multiplicare praesentias, ita ut praesens fiat, seque coram exhibeat in pluribus domiciliis, in pluribus civitatibus, in pluribus regnis eodem tempore! & si velit, poterit haec pluribus non solummodo ipsum reddere inquilinum totius orbis, sed semper ipse conservare memoriam, ipsum praesentem redens inter vivos usque ad consummationem saeculorum. Nonne sic DEUS tractat fideles sibi famulos? nonne ipse facto memoria justis est aeterna, nonne est

est præsens in mille locis, nonne honoratur ubique in imaginibus suis atque picturis? Ille, qui ita studuit se subtrahere notitiæ hominum, qui abscondere se voluit in profundo nihili barathro, virtute humilitatis totus suis oculis abjectus. Sapiencia divina, amore cuius insipientem se reddidit, iudicio prudentum huius seculi, bene noverit hoc invenire medium, ut ipsum semper, reluctante etiam morte sua, vivere faciat in terris, sicque inter mortales immortalem faciat ipsum.

Deus nititur pictura, ut semper vive vere faciat memoriam fervorum suorum. Quærebat ipse tenebras, & sapientia divina exponit ipsum luci: anhelabat ipse incognitus esse mundo, & Sapiencia divina producit ipsum in conspectum totius mundi: fugiebat ipse laudes, & sapientia divina replet ipsum honore, volens, ut non solum in sua personâ, sed etiam in suis honoretur imaginibus, coronetur floribus, ornetur magnificentè, & ubivis locorum ipsius resonent elogia, loquantur panegyres. Et nonne hæc magna picturæ sit gloria, quod serviat ceu instrumentum DEO pro executione magni huius consilii, & ut fit velut vox verbi, quo propagetur in terris honor illorum, quos ipse honorat in cœlis. Volebat olim hæresis ex universa Ecclesia ejicere & proscribere picturas atque ima-

gines. Eheu! hoc fuisset imponere silentium innumeris prædicatoribus, qui loquuntur ad oculos totius mundi, & annuntiant vel maximè rudibus & indoctis laudes DEI ac gloriam omnium Sanctorum. Vide, ob quam causam antiqui Patres Ecclesiæ voluerunt imaginet collocari in locis demissis, & vicinas oculis, ut possent tanto melius è vicino videri, & etiam fixis cum reverentia oculis honorari, certi, habere ipsas virtutem specialem imprimendi mentibus eximios in DEUM affectus, quando majori cum attentione considerarentur.

Pictores, qui ita sua cernunt honorari opera, nonne concipiendæ vanæ gloriæ possent subire periculum? Quando nobis est animus quemquam arguere ob stolidam quandam vanitatem, dicere solemus: Pictoris instar superbit; sed sapiens Providentia Dei suppeditavit illis aliunde millena summè se humiliandi argumenta: Nam quanta illis confusio, quod dicatur peritissimum illorum pervenire non posse ad imitandum perfecte minimum ex omnibus DEI operibus? Nihil ipsius proponere vellem nisi caudam pavonis, videbunt ipsam velut Argum, totam coopertam oculis: intendant omnes nervos, ut efforment unicam solam, quæ sit ejusdem cum illarum minima

Quid pictores ad humiliatorem inducat.

ma pulchritudinis, quam in ipso-
rum circumfert confusione; &
habita omni sua scientia, omni
suo impenso labore, omnibus su-
is coloribus selectissimis & viri-
dissimis affricatis, fateri tandem
cogentur, quod nondum illam
attigerint, nec unquam attingere
possint: Nam unde desument il-
lam lucem, illum nitorem, illam
Majestatem, & nescio quam vi-
vacitatem, & quasi animam ip-
sam, quæ satiant, & delectatio-
ne replent omnium intuentium
oculos? Quando hæc avis intumescit gloria & ad ostentandam
suam pulchritudinem, omnes
has speciosas plumas explicat &
expandit soli, accurrunt omnes
ad videndum illam, quivis cum
voluptate ipsum considerat, qui-
vis ipsam admiratur; & diceret,
quod omnium hominum oculos
erunt, ut ipsos suæ annectat cau-
dæ, sicque suorum adaugeat nu-
merum oculorum.

Sed quis consideret hoc pul-
chritudinis prodigiū nostris ob-
versans oculis, qui non conti-
nuò suum ad cælos attollat ani-
mum, & adoret eum, qui hujus
auctor est & princiuium? Quis
est, mi DEUS, qui conficere tam
speciosum potuit opus? Estne
hæc avis, quæ caret intellectu, &
nescit, quid faciat? Suntne ho-
mines, qui illam admirantur,
quicquid confitentur, se omni sua
scientiâ nil posse conficere, quod

vel a longè accedat ad perfectio-
nem tam exquisiti operis? (Tuum
est opus, O divina Sapientia,
Nonne cæcum esse oportet, si
quis tam numerosis cum oculis
non videat manum sapientem,
quæ elaboravit illam? Et non-
ne videtur, te non apposuisse tot
oculos caudæ hujus pennatæ pe-
cudis, nisi ut in illis demonstra-
res te, & tua ostenderes pro-
digia, illaque omnium hominū
exponeres admirationi? Et nos
contenti simus Corporalium po-
strorum oculorum delectatione,
leviter transeamus cuncta DEI
opera, abs eo, quod seriâ consi-
deratione immoremur & immo-
riamur illis? Nonne dolendum,
quod, cum conditi simus, ad ex-
tollendam nostram animam ad
DEUM, miserè semper repamus
super terram?

Tantæ Sapientiæ non fuit Sa-
lomon, nisi quia seriò studuit
cognoscere prodigia divinæ Sa-
pientiæ, in omnibus operibus
ejus. Et hoc est, quod Sacer
Codex nobis vult innuere, dum
dicit: *Quod disputaverit super* ^{1. Reg. 4}
lignis à cedro, quæ est in Libano,
usque ad byssopum, quæ egreditur
de pariete: id est, à rebus sum-
mis usque ad res minimas: quod
studij genus adeò necessarium
judicat, postquam expertus est
maximam, quam inde hauserat,
utilitatem, ut nobis hæc foriat
maximi momenti adhortatio-
nem;

2197, 3.

nem: *Fili mi, ne effluant hæc ab oculis tuis;* quasi dicat: *Fili mi, ne tam leviter obeas oculis tuis opera DEI, immorare illis, michare fili, & defixâ mente perpende illa;* ipsorum artificium solerter rimare, & invenies ibi miras, quibus demulcearis, pulchritudines ac delicias. Est postquam admiratus illa fueris, illorum indaga Auctorem, & milienis ipsum extolle encomiis; grates illi de tantis repende beneficiis, teque exstimula ad amandum ipsum ex toto corde tuo. Nec unica è creaturis est, quæ tibi non serviat, si velis, pro duce fideli, ad docendum te contemplari in omnibus excellentias DEI.

Bonus hic Pictor mentis suæ sensa fat vivis delineavit coloribus, ut congregatæ acciderint

grata societati, quæ etiam contestata est, haud parum sibi illa placuisse: Non nisi medicus erat, qui nimium jejuna, & minoris, quàm par erat, ipsa judicabat soliditatis. Cùm enim vir esset metitabundus & studiis profusus absorptus, mos illi erat, penitus rimari & perferutari omnes materias, quibus animum addecebat, non contentus immorari tantummodò exterioribus, quæ cadunt sub sensum: Insuper libentiùs suam navabat operam iis argumentis, quæ abscondita magis & obscura videbantur, quàm illis, quæ captu magis erant facilia. Et quia ipsum hujus indolis esse noverant, avidi erant audire, quod in suâ volebat mente. Ecce igitur, quomodò loquebatur illis.

ARGUMENTUM.

1. *DEUS* complacet sibi ostendere nobis, quàm sit incomprehensibilis.
2. *Plura* naturæ prodigia, quæ vi-

ARTICULUS III.

Maximè æstimo, Domini mei, vestras omnes notitias & rationes speciosas, & fateor conferre illas posse levem aliquam cognitionem de excellentiis DEI; sed malim ego tenebras profundæ alicujus cognitio-

demus, quorumq; ignoramus rationem, admirari nos faciunt Sapiéntiam infinitam DEI.

nis, quæ de eo nil aliud mihi permitterent cognoscere, nisi quod absolutè sit nobis incomprehensibilis. Novi probè, Theologos nobis dicere, ipsum melius cognosci ab hominibus per doctam quandam ignorantiam, quam per omnes suas doctrinas igno-

1° quod
p^ontia
videat
incom
hæc libi

Doctâ ig
norantia
cognosci
tur DEUS.

gnorantes, duasque esse vias, quibus ad ipsum accedere debeamus: Unam appellant negativam, quæ consistit in sciendo & cognoscendo id, quod non est; Aliam nuncupant affirmativam, quæ consistit in sciendo & intelligendo id, quod est. Prima magis solida est, magisque securâ. Permittite igitur mihi hâc incedere, & ambulare viâ, vobisque dicere, non id, quod scio, quodque bene comprehendendo; Sed id, quod nescio, quodque comprehendere non possum de excellentiis DEI.

I. Si intuear universum mundum, non comprehendo, quomodo DEUS, cum condiderit ipsum pro suâ gloriâ, toleret aut tolerare possit, quod ad aliud quasi non serviat, quàm ad inferendam sibi injuriam, & oppugnandum tam insolenter suam gloriam, quasi omni loco, & quasi omni tempore, ubique quasi & semper. Siquidem pro unico solo homine, qui paulisper ipsum cognoscat, & quandoque parum quid faciat pro ipsius gloriâ, & ad ipsius obsequium, erunt aliorum mille, qui ipsum non cognoscant, qui ipsum contemnant, qui que non vivant, uti videtur, nisi ut ipsum indefinenter offendant. Et pro uno solo bono opere, quod factum fuerit pro ipsius gloriâ, committentur eodem instanti decies millena peccata e-

normia, quibus afficiunt ipsum injuriâ. Et verum est, plus mali esse in unico peccato mortali, quàm boni sit in omnibus bonis operibus justorum, qui extiterunt à creatione mundi, qui adhuc existunt in terrâ, & qui existant in sæcula futura, usque ad consummationem temporum. Ratio est, quod unicum solum peccatum mortale sit malum infinitum, & omnia opera bona Sanctorum simul conjuncta, non sint bonum infinitum; Non nisi DEUS est, qui bonum sit infinitum, sicut non nisi solum peccatum ipsi oppositum esse potest malum infinitum.

Si DEUS datâ operâ creasset mundum, ut ab eo afficeretur injuriâ, optimè sibi propositum obtinisset finem. Verum creavit ipsum pro suâ gloriâ, & videns continuo ab ipso suam gloriam oppugnari, non desinit ipsum conservare, incessanter ipsum suis replet beneficiis, omnes creaturas suas maximorum peccatorum deputat servitio, non absque curâ paternæ suæ providentiæ, quæ tanta videtur, & quandoque etiam major erga facinorosos, qui ipsum offendunt, quàm erga justos, qui ipsi famulantur. Ecce tibi id, quod non comprehendo. An forsitan sibi complacet ita offensum se videns? Hoc est impossibile: siquidem eò usque ipsi displicet peccatum

catum, ut infinito illud profequatur odio! Et minoris staret ipse producere mundum novum, totum refertum creaturis innocentibus, quam supportare unicum solum peccatum, etiam veniale, coram oculis suis commissum. Ut quid ergo suffert & tolerat tot-millions criminum enormissimorum, quæ singulis horis in ipsius patrantur conspectu per universum orbem? An ideo, quod illa impedire non posset, si vellet? Nonne auferre posset omnibus peccatoribus liberum illud, quo ipsos dotavit, arbitrium, eoque tam indignè abutantur illo, & permittere more bestiarum vivere ipsos, quandoquidem ita vellent? Et tunc non peccarent amplius. Nonne severissime punire illos posset commisso quolibet peccato, cum id optimè promerentur? Et severa castigatio redderet ipsos magis sapientes. Vel nonne concedere illis posset omnibus, gratias tam fortes, tamque efficaces, quarum virtute infallibiliter conciperent horrorem a peccatis suis, ac de illis omnibus agerent penitentiam? Et tunc totus homo repletur gloria DEI, pro eo, quod repletur non nisi criminibus, non nisi horroribus, non nisi magnis abominationibus. Ecce ergo id non facit?

Sed potius cur ausus sum ego

arripere libertatem interrogandi ipsum? *Quis potest dicere ei: cur ita facis?* An meum est intrare consilia divinæ providentiæ, ut indagem ex ipso huius, quod vult facere, rationem. Verum est, me ipsum non comprehendere, sed in hoc ipso incipio paulisper cognoscere ipsum, adoro ipsius magnitudinem, agnosco ipsum pro DEO meo, eoque videam ipsum esse incomprehensibilem. Si plus non esset, nisi quod comprehendere possum, non esset quid magnum, nec credere possem, ipsum esse DEUM meum; Sed consilia ipsius impenetrabilia sunt mihi. Video divinam ipsius Sapientiam elevatam supra verticem æternitatis ipsius, unde contemplatur in momento omnes rerum eventus, & moderatur omnia secundum Consilia sua infinito modo justa: & quando illorum intueor executionem, quæ advertari videatur sensibus meis, tenuemque meam excedere rationem humanam, pro eo, ut temerariè in eam censuram perstringam, adoro id, quod comprehendere non possum, & dico elevatis in cœlum oculis ac manibus. O divina Sapientia DEI mei, quam es incomprehensibilis!

II. Si descendam magis ad particularia, considerando eventus

Non est
nostrum
exire
DEO
nem illos
quod facit

capitulum
de
non illa
admirari
hinc
accidit
mun.

et
et
et
et
et

et

tus extraordinarios, qui labentibus sæculis acciderunt sapius, quibusq; videbatur debuisse tumulari mundus, non comprehendendo, quã ratione nunquam non permaneat idem, abs eo, quod tantæ strages & ruinæ, quæ videbantur universales, ipsum destruere nondum potuerint, post septies millenos, quibus stat & durat, circiter annos: modò enim videre fuit diluvium quoddam universale, modò horrendos terræ motus in spatio quodam regionis alicujus tractu, modò cœcæ bella, quæ videbantur madare debuisse universum genus humanum; modò pestilentias tam crudeles & lavas, ut devastarent omnia; modò universalem annonæ caritatem, quæ minitabatur miserandam, feriente fame, cunctis mortalibus cœdem; modò imperiorum ac regnorum transmutationes, incessabilesque populorum oppressiones, ac innumeros acerbos eventus. Quoties auditus est gemere totus mundus & conqueri: omnia sunt perditæ, totum mundum perire necesse est: Et tamen nihil adhuc est perditum, mundus adhuc stat, & suam prosequitur viam, abs eo, quod videatur, ipsum tolerasse aliquam ruinam: *Ex quo enim Patres dormierunt, omnia sic perseverant ab initio creature.* Quis hoc comprehendere posset? decies centena millia hominum

non sufficiunt ad reparandas unius duntaxat Civitatis vel parvæ cujusdam regionis ruinas, quando devastata fortassis est à quodam incendio aut terræ motu. Et tu sola O divina Sapia, quæ totum hoc universum moderaris, restituis cuncta bono ordini majori cum facilitate, quàm nos como overemus unicum arenæ granulum: Tibi ludi sunt horrendissimæ quæq; subversiones, convulsiones, demolitiones, quæ tremore percellunt cunctos mortales: *Ludens in orbe terrarum.* Ubi est animus, qui comprehendere possit admirandam regiminis tui rationem, quæ non solum non permittit, ut cunctæ ingentes ruinæ, nullam nec minimam mundo inferant ruinam; Sed quæ insuper novit uti illis, ad cuncta reintegranda, ac meliorem collocanda in statum? O infinita Sapia DE I mei, quomodò possibile est, non aspici te à cunctis oculis, non laudari te ab omnibus linguis, cum admiratione suspici ab omnibus mentibus, sed super omnia ardentissimè amari ab omnib; cordibus hominum? Nonne tantò es magis amabilis, quanto magis es incomprehensibilis!

3. Verum quidem est, DEum reliquisse nobis quadam vestigia excellentiarum suarum; & præcipuè divinæ suæ Sapientiæ, in omnibus, etiam minimis quibusque

Ffff 3

que

Sapia DE I mirabiliter apparet in instinctu animalium.

que creaturis. Sed nihil video, ubi magis admirabilis videatur, nisi in certis quibusdam industriis, solertiis ac artificiis, quibus pleraque ditavit ac dotavit animalia, quorum consideratio non mediocri me sæpius demulsit voluptate. Reperire est plura ipsorum, quæ sequi videantur regulas ac discursus sapientissimorum quorumvis politicorum civili prudentiâ haud leviter instructorum. Norunt stratagemata bellorum, technas ac insidias venationum, observant politicæ administrationis rationem, & regiminis quandam speciem, ubi hæc gubernant, & alia obtemperant; suis stringuntur legibus, suis attemperantur disciplinis; & sua tum habent supplicia, tum præmia. Quis ipsa edocuit hæc omnia nisi tu, O admirabilis Sipientia DEI, quæ gubernas illa? Sunt alia ex ipsis; quibus multo major prudentia & Sipientia esse videtur, quàm hominibus; diceres esse Astrologos, qui melius prævideant bona vel mala tempora, quàm illi, qui efformant & disponunt Calendaria. Quis hanc ipsis edocuit scientiam? Quis dixit urfis, quod, quando purificante Virgine secundo Februarii paulisper viderint micare solem, parùmque Serenitate indui aërem, suis adhuc antris manere debeant inclusi, nec ante quadragesimum diem pro-

Mira scientia
eius ursum,

dire ex illis, ob magnam, quæ adhuc futura est, frigoris vehementiam? Nihilominus hoc norunt & observant, facti in hoc Magistri & pædagogi hominum. Quot alia edocuerunt medicinam? Alia aperire venam & mittere sanguinem; alia potiones ordinare medicas, & purgare alvum; Alia cognoscere & penetrare virtutem herbarum; Et omnia agnoscunt tempus transmigrationis suæ, quandoque mutare debeant aërem, & quale sit ipsis magis favorabile clima, quodque alimenti genus sibi conveniens, dum prohibentur Sanitate, & quale, dum infirmantur? Quis illis hanc contulit intelligentiam, quæ longè transcendit illam hominum? *Quis sapiens, & intelligit hæc?* An ratione utamur, si prodigia hæc non defixâ ruminemur mente? Et nonne cœcum esse oporteat, si quis non videt, infinitam quandam esse Sipientiam, quâ in omnibus tam exactè dirigantur, ut nec in minimo unquam deficient, eò quod, cum propriâ careant voluntate, quâ ipsi contradicant, ipsa, quæ sibi placuerint, faciat omnia. Eheu! An propria nostra voluntas nobis tanto sit præjudicio, ut, cum renuamus nos tradere totos gubernationi infinitæ Sipientiæ DEI, ipsa non labi in centenas permittat stoliditates.

Sed

Mirum
prodigium
Tarantulæ

Sed omnia, quæ dixi, non sunt, quæ magis admiror: totus attonitus & stupefactus hæreo, dum certa intueor animalcula, ut vilissima sic contemptissima, quibus arcana sunt tam stupenda, ut omnem transcendant intelligentiam humanam. An vilius, an contemptibilius quid sit araneâ? Invenitur certa harum species, araneis annumerata terrestribus, quæ nascitur à pulvere terræ, nihil quodammodò habens apparentiæ; Et tamen parvum hoc animalculum è maximis mundi prodigiis videtur haud esse minimum, luculenter evulgans & annuntians magnalia Dei. Siquidem exilis hæc bestiola, dum hominem pungit, abs eo, quod mortem inferat, vel ullum quasi dolorem conciliet, insundit ipsi per tenuem hanc plagam virus adeò inusitatum, ut se mox per totum diffundat corpus; & effectus, quem causat, est, quod ab initio aliquem conciliet languorem, & exin infirmitatē, quæ periculum mortis asserre videatur, nullo nec sanabilis, sed nec quidem alleviabilis medicamento. Hoc perspecto cognoscitur ipsum admorsum fuisse ab exili & vili hæc araneâ, quæ vulgari nomine appellatur tarantula: Unicum quo sanetur, remedium est, ut saltet ægrotus; ad quod etiam tanto fertur & rapiatur impetu, ut præ desiderio

quasi moriatur; sed venenum tantâ ipsum vehementiâ obruit, ut impossibile illi sit vel manum movere, vel pedem.

Oportet ergò ipsi suum præparare medicamentum, sed cum quatuor his circumstantiis adeò stupendis, ut ipsi aspicientes, quæ propriis hauriunt oculis, credere vix possint esse vera. Inprimis opus est, ut audiat sonum musci alicujus instrumenti; Voces humanæ quamvis suavissimæ & jucundissimæ nihil prorsus virtutis habent. Secundò non omnes toni, harmoniæ & concentus ipsi conveniunt, non est nisi unicus, quem si non inveniunt, nihil prorsus movetur: mox autem, ubi perceperit ipsum, novum videtur resumere spiritum, movere ab initio cernitur pedum manuumque extremitates in lecto, ubi decumbit, exin ad numerum brachia movet & tibias, & uno posthæc impetu se propriens è strato, saltare incipit in loci medio, admirandâ cum agilitate, quamvis foret decrepitus, gravis annis & expers virum. Et quod tertiam circumstantiam prorsus reddit stupendam, est, quod, licet rudissimus esset, & nullâ omninò saltandi arte imbutus, hoc veneno ejusdem adeò reddatur peritus, ut ad amissim sequatur numeros, suosque majori cum concinnitate moderetur gradus, quam si plurius

Quatuor
valdè ob-
servatu di-
gna.

rium annorum decursa ab expertissimis id didicisset Magistris. Et quarta circumstantia est, quod à saltando non desistat, quoad veneni istius minimum quid adhuc in corpore est superstes: Id enim est, quod ad saltandum ipsi præbeat vires; quod ubi totum dissipatum fuerit sudore ac labore, concidit velut mortuus, verum tamen ex eo sanus: Nam reportatus ad lectum alio non indiget, nisi ut suas recuperet vires. Quis unquam imaginari sibi potuisset ejusmodi morbum, & ejusmodi remedium?

Nihilominus sanatus non est pro semper: Quamdiu enim Tarantula, quæ ipsum admordit, est in vita, quamvis centum ab ipso stadiis remota, virus ipsius suam semper conservat virtutem, & aliquod in ægroto relinquit fermentum, quod si cum tempore exerescat, & totum denuò ipsius corpus occupet, pristinum quoque iterum incipiet producere effectum. Ast ubi tarantula est mortua, in instanti absque ullo sanatur medicamento.

Jam interrogo, quis saltatorix artis magister, saltandi numeros edocuit hoc animal; & quâ ratione ipsius virus secum circumfert hanc artem, ut absque studio edoceat hanc illum, quem admordet. Sed quomodò hoc est, quod tantas conferat vires seni, qui ambulare non potest, ut

possit saltare, in aërem se attollere, in orbem se versare majori cum agilitate, quam robustissimus facere posset juvenis? Et quomodò tandem parva bestiola, pisi magnitudinem vix æquans, movere potest hominum magnum, imò severâ gravitate exuere virum senatoriâ dignitate polleantem; & abs eo, quod illi appropinquet, à centum leucis urgere ad saltandum. Meditare centum annis, scrutare totâ vitam tuam, & vide, an comprehendere possis stupendum hoc arcanum, quod infinita Creatoris Sapiencia in parvulo hoc conclusit animali. Nonne videtur tibi, confundere ipsam voluisse maximorum ingeniorum arrogantiam, rei tam parvæ exhibitione, quam capere non possint, quasi dixisset ipsis: Credebatis comprehendere vos posse omnia prodigia excellentiarum DEI, qui capere non potestis prodigium, quod in parvâ cernitis araneâ? *Ne labores, neque enim comprehendetis.* O magne DEUS, qui sumus nos, abjecti terræ pulvisculi, ut oculos attollere ad te audeamus? Non prætendimus cognoscere te, qualis es: sufficit, imò nimia pro nobis est felicitas, si permittas nobis admirari te, adorare te, & amare te.

Rerum quot alia animalia proprietate habent tam stupidas, ut in admirationem univertium rapi-

Eccli, 41

Mirabile certamina inter bulos, & muræstalam,

fapiant mundum? Quis capere possit, quâ virtute bufo, qui elevare se non possit è terra, venationem instituat in aëre? & unde venit, quod, cum aliud non agat, nisi quod aperiat turpe ac foetidum guttur suum, attrahat aliquam mustelam, arbori se longè altiori insidentem? Habet ipsa plenam libertatem; habet, uti videtur, nullum fugiendi obstaculum, videt inimicum suum sibi insidiantem, aspicit mortem sibi proximam, tumulum suum jam apertum in faucibus horribilis huius animalis, probè cernit, illum usque ad se ascendere non posse, summum gerit erga ipsum horrorem; lethali retinetur timore, ne appropinquet ipsi, contendit præmunire se ab inimico, à quo non tangitur; Ipsa vadit, ipsa venit, ipsa ascendit, ipsa descendit, ipsa gemit; mille adhibet conatus, ut eximat se à periculo; & tandem ipsamet se præcipitat in virulentum hoc barathrum, ubi perit, paritque sibi excidium. Quis vidit unquam ejusmodi vennatorem, qui capiat suam prædam, abs eo, quod indigeat vel retibus, laqueis, vel pedicis, aut alio artificio, quàm fauces duntaxat aperiendo & guttur? si videres hominem, qui extendens solummodò manum adimere posset avibus per æthrâ circumvolitantibus libertatem, ne avolarent ulterius, sed cogere

ret eas ad se venire, seque sibi in prædam tradere; nonne diceres, id absque sortilegio ac maleficio haud quaquam fieri? Quis igitur edocuit hoc animal tam tardum, tamque stupidum, id genus incantationis naturalis, quâ ita attrahere possit ad se de longinquo prædam ac spoliium suum? O magna Sapiencia DEI, quàm es admirabilis in operum tuorum minimo!

In cassum præsens esses huic certamini, ut casses evaderet mustela; nec enim impedires, quia in suam rueret præceps infelicitatem: sed colloca duntaxat inter ambos ramusculum rutæ, quæ nonnisi exigua est hortensis herba, in ipso instanti cessat pugna, & quivis illorum suas ambulat vias. Quantum placuerit, adnitere & contende, ut comprehendas horum arcanorum finem; nonne tandem elevatis in coelum oculis fateri, & dicere cogèris. O magna intelligentia! O Sapiencia infinita, quæ effundis te, sicut tibi placuerit, super omnia opera tua! Quot alia prodigia abscondis nobis in omnibus creaturis tuis, quæ nunquam cognoscemus? Et quando studiorum asiduitate detegimus & eruimus quandoque ipsorum quodpiam, quod nobis sit novum, summo corripimur gaudio, eò quod parvum duntaxat, huncq; strictim videamus pulchritudinis tuæ radium.

Gggg

dium.

dium. Quid igitur erit, O bone DEUS, quando videbimus manifestè, & in pleno gloriæ tuæ meridie impenetrabilia divinæ Sapientiæ tuæ arcana? Imò videbimus ipsammet totam integram, & animi nostri feliciter deliciarum tuarum absorbebuntur torrepte; videbimus illam, & corda nostra dulciter submergentur in magno divinorum gaudiorum tuorum oceano. Eheu! quando hoc erit? Quando videbimus felix faustumque hoc momentum? O Pulchritudo æterna, an adhuc te nostris subduces oculis, te nostris suffurabere luminibus? Nos ubivis te hic quærimus, sed non invenimus, nisi tenues quasdam scintillas, quæ aliud non agunt, nisi quod accendant in nobis majora te videndi desideria. Eheu! quid hic nos agimus? An diu adhuc relinques nos in terra languentes tædio, & aspirantes ad charam ac pretiosam possessionem tuam?

Bonus hic DEI famulus, qui loquebatur hæc multò magis ex corde, quàm ore, eoque progressus est in bonis suis affectibus, ut amissâ loquelâ hæserit velut immobilis, defixis in cœlum oculis: Nemo autem audebat interpellare ipsum; cum omnes maximâ deliniret voluptate hoc ipsius silentium, nec minori, quàm delinierant ipsius verba; Et devotus hic oris corporisque habitus tam validè tangebatur ipsos, ut continere se non possent, quin suspiria quædam, intuendo ipsum, evibrarent in cœlum. Et hoc erat, quod aulam præbuit quarto prosequendi & concludendi totam hanc consultationem. Cum enim huc usque altum servassent silentium, audientes loqui de rebus, quæ eveniunt hic in terris; ipse, qui non nisi rebus cœlestibus intendebat, videns ipsos eo usque jam elevatos, ipsis sic loqui exorsus est.

ARGUMENTUM.

1. *Divina Sapientia magis videtur admirabilis in cœlo, quàm in reliquis omnibus operibus ejus.*

2. *Ipsa voluit terram recipere documenta sua à cœlo, ut imitando illud, evaderet cœlum.*

Sapientia
DEI in
fabrica
cœlorum.

Admirabar, Domini, quod, cum omnes tanto ardeatis desiderio inveniendi DEUM, illumque quæratís tantâ cum sollicitudine in omnibus creaturis il-

lius, nondum vestras sustuleritis mentes usque ad cœlum. An ignoratis, hoc folium esse gloriæ ipsius, ubi regnare & cuncta moderari complacet sibi? An nesci-

nescitis, hanc ipsius regiam esse ac aulam, in qua conspiciendum se præbet Beatorum oculis in laudisimâ maiestatis suæ spendoribus? si tam efflictim appetatis divinæ ipsius Sapienxiæ contemplari prodigia, ut quid indagatis ipsa alibi? Nonne ipsamet affirmat nobis, se ibi suum fixisse domicilium? *Ego Sapia in altissimis habitavi.* Nonne dicit nobis, quod præparaverit cœlos, cœruleos ipsorum fornices rotundaverit in globos, laquearia ipsorum tot adornaverit astris ac luminibus, quodque ubivis moderata fuerit opus tam speciosum tamque magnificum manuum DEI? *Quando præparabat cœlos, aderam, eum eo cuncta componens;* de cœteris suis operibus nullam ejusmodi fecit ostentationem, quasi ad considerationem hujus præcipuè nos vellet invitare.

Et certe cum videamus, universam terram, non esse piso majorem, comparatam cum cœlis, bene judicare possumus, omnia prodigia infinitæ Sapienxiæ DEI, quæ observare possumus in omnibus creaturis inferioris huius mundi, quamvis nobis magna videantur, & re ipsâ etiam stupenda sint, fermè nihil esse, si in comparationem veniant cû illis, quæ latè extendit, quæque cum Majestate resplendere facit in ædificio cœlorum. Verùm nos tam remoti ab ipsis sumus, ut

vix pertingere illuc nostris possimus Oculis; nec unquam licuisset nobis aliquid exinde cognoscere, nisi digitis DEI complacuisse, exarare divinæ huius Sapienxiæ prodigia in prodigioso hoc volumine, characteribus tam magnis ac resplendentibus qualia astra sunt & sidera. Non omnes scripturam hanc nôrunt legere, & etiam periculosum est nimiam curiositate velle addiscere illam; fortassis enim addisceretur quoddam genus scientiæ, quâ raperetur in tam profundam abyssum animus, unde non posset amplius emergere, sicut plures videre fuit, qui seipsos perdiderint illic. Sed saltem, quicumque habet oculos ad intuendum illos, abs eo, quod sciat, quid significant, habent etiam animum, quo admiretur excellentias DEI, habet animam, quâ ipsum adoret, habet cor, quo ipsum amet: & hoc sufficit.

Eram aliquando valdè curiosus in Astrologiæ scientiâ, & credebam primitus, videre me ibi mirabilia; sed fateor, dolere me modò de pluribus horis bonis, malè ibi collocatis, quæ nil aliud præstiterunt mihi, nisi quod opleverint pluribus vanis curiositatibus caput, è quibus tantum abest, ut quidquam hauserim profectus, ut potius periculo exposuerint devovendi me incantationibus diabolicæ istius scientiæ,

Ecl. 24.

Prov. 8.

Astra annuntiant gloriam DEI.

tia, Astrologia inquam judicaria, quæ sapius jam condemnata est tum à Sanctis Patribus, tum à Conciliis Ecclesiæ, quamque ipsimet prudentissimi antiqui Philosophi contempserunt, maximoque horrore sunt detestati, tædium illius mihi pepererunt propria mea experimenta, quibus ipsemet didici fraudem illius ac vanitatem; augebatur autem tædium ex eo, quod sentirem, vanam hanc curiositatem ingerere & suggerere animo res de DEO. Nihilominus non poteram me abstrahere à vehementi affectu contemplandi cœlum, & scientiæ astronomicæ navandi operam, eoque quod astra viderentur mihi, sicut re ipsa sunt, speciosissima ac pulcherrima inter omnes creaturas purè corporeas. Sed resolvere me non amplius vacare illis velut curiosus & vanus Philosophus, sed velut Christiano zelo gloriæ DEI & salutis suæ accensus, consecrare me totum volens speciali studio Astrologiæ Christianæ, ubi abs eo, quod ad discere curarem scientiam horoscoporum, aut nosse & penetrare virtutem constellationum, vel singulas plantarum proprietates, super omnia me devoti considerationi eorum, quæ provehere me poterant ad cognitionem excellentiarum DEI, meque exstimulare ad amorem infinitæ bonitatis ipsius. Et verum est, in

hoc studio, sapientiam DEI, illius omnipotentiam, illius bonitatem, mihi tam magnas, tamque admirabiles fuisse vias, ut impossibile mihi foret declarare id, quod de iis intellexi.

Quam admirabilis Sapiencia magni Architecti, qui ingentem hanc extruxit machinam, tam magnificam, tamque prodigiosam in suâ magnitudine; quod omnes hosce Globos, qui immensi videbantur, noverit sibi invicem immittere & includere, eâ ferè ratione, quâ disponderet & accommodaret aliquis rotas aliqujus horologii; quodque illorum quælibet posuerit in loco suo, tantâ cum concinnitate & firmitate, ut, cum aliis abripiant alios per motum violentum, alii habeant motum specialem è contrario prorsus incedentem, nonnulli motum teneant velut obliquum, aliqui motum trepidationis, quo mediante recedunt & veniunt, hæc tamen omnia tam bene consonent, convenient & concordent, ut tota horribilis hæc machina incessanter supra vertices nostros circumacta, vel potius absque alis volitans, tantâ cum celeritate, tantâ cum festinatione ac præcipientiâ, ut credi vix possit, cum mediante ipsâ primum mobile circiter viginti milliones leucarum, intra spatium unius horæ emetiatur; nihilominus à septem millenis annis, per

Machinæ
 cœlorum
 est prodigium
 Sapiencie DEI.

Prodigium
 est, o
 globos
 cœlestes
 non c
 flagra

cur-

cursum adeò rapidum in minimo non sit perturbata, læsa vel fracta, insuper immensa hæc machina ita currat perpetuò, ut nunquam nec unico momento à suo desistat aut retardetur cursu? omnia hæc tam ordinate incedunt, tamque exactè observantur, ut perpetuè fieri possent Ephemerides ad prænuntiandum occursum astrorum, Ecclipses Solis ac Lunæ, & reliqua omnia, quæ à motu cœlorum dependent, & hoc tam infallibiliter, ut nec unico instanti quis deciperetur post elapsos decies millenos annos. O divina Sapia DEl mei, quæ post omnia hæc moderaris, quàm admirabilis in tua existis gubernatione! quàm es incomprehensibilis! O quàm es concinna & accurata in omnibus operibus tuis!

Prodigium est, omnes globos cœlestes non conflagrare.

Sed quod magis stupendum mihi videtur, quàm ratione fieri potest, quod omnes cœlestis hujus horologii ingentes rotæ, non accendantur & consumantur incendio, eò quod nunquam intermisso tamque vehementi motu abripiuntur continuò? Experientia docet nos, motu corporali causari calorem, & quanto vehementior est atque diuturnior, tanto magis calorem excrefcere. Quando navis obsecundantibus ventis, velisque expansis in alto provehitur, & sine pedibus super cœruleos illos campos decurrit ve-

lociùs, quàm volitet avis pennarum suarum remigio in aère, videtur aliquando, virtute motus tam rapi circum circa illam succendi ignem, & si non esset, non solum proxima remedio, imò intra remedium ipsum, quod est aqua, in periculo forsan esset conflagrandi igne, quem labore suo è proprio excitavit & eduxit corpore. Unde igitur venit, globos hos cœlestes, qui per unam horam velociùs currunt, quàm omnia Oceani navigia per integrum annum, non accendi nec conflagrare igne? ut quid non consumuntur omninò, cum aqua careant, quàm refrigerentur? sacer Codex commemorat, esse aquas super cœlos, quæ laudes resonent Nomini divini Numinis: *Aquæ Psal. 148. omnes, quæ super cœlos sunt, laudent nomen Domini.* An fortassis ibi sunt ad refrigerandum magni hujus Orbis terrarum horologii rotas, ut sic impediunt, ne motu suo tam rapido, tamque continuo non inflammentur, hocque suo munere divinæ Sapientiæ manifestent prodigia, ut quæ illis tam stupendo prospexit prodigio? sed non: Nam communiter Sacræ Scripturæ interpretes intelligunt per has aquas, quæ super cœlos sunt, pluvias, quæ statis temporibus è cœlo destillantur in terram. Nullam igitur videmus rationem, quare cœlorum globi suo motu non accen-

cendantur & comburantur omnino, nisi quod hoc opus & arcanum sit divinæ Sapientiæ, quod comprehendere non possimus.

Quare cæli
nunquam
fatigentur
currendo.

Uterius nonne prodigium sit omni nostro captu superius, quod ingentia hæc corpora currant tam velociter, & nullum impendant laborem; quod rapiantur motu tam continuo, & semper in eodem permaneant loco; Quod semper in actione sint, & opere, & in centro suo quiescant tam tranquillè; quod post emensum tot sæculorum cursum non magis sint fessa, quàm primo momento, quo inceperunt? Unde venit hoc, mi DEUS? nisi quod omnium creaturarum quies & beatitudo sit, tuam facere & perficere voluntatem. O! quàm probè ex hoc intelligo, quod omnia nos fatigent, omnia nos affligant, omnia tormentum nobis sint ac supplicium, quando sumus extra viam DEI, ut nostras queramus, nostras sectemur proprias voluptates! Sed quantus labor, maxima est quies animæ, quæ non nisi in omnibus adimplere studet voluntatem DEI! capit ipsa quietem in ipso labore, pro eo, quod alii lassentur in ipsa quiete imaginariarum suarum consolationum. Tu ita ordinasti, mi DEUS, admirandâ divinæ Sapientiæ tuæ dispositione, ut nihil invenire possit quietem suam, nec satisfactionem suam, nisi in

proprio suo centro. Nobis aliud centrum non est, nisi tu, adeoque impossibile est nobis, quidquid faciamus, invenire quietem nostram, nec solidam consolationem, quæ nobis satisfaciat, nisi in te.

Eheu! totius rei cardo vertitur in hoc solo, quod nemo satis considerat; Esse in centro suo, vel extra centrum suum; esse in DEO per gratiam suam & perfectam adimplerionem voluntatis suæ; vel esse extra DEUM per peccatum, & adhærendo propriæ nostræ voluntati, ac faciendo id, quidquid nobis placuerit. An es extra DEUM? nunquam fruëris quidquid feceris, vel potueris facere, quiete. Sis Monarcha, superabundes divitiis, honoribus, voluptatibus, quas mens concipere, cor exoptare potest, indulgeas genio, captes vitæ delicias, quantas volueris, non es in centro tuo: venaris in vanum, dum indagas & speras hinc quietem; omnes creaturæ simul, ut hanc tibi donent, idoneæ non sunt. Contende nervis omnibus contentare te ipsum maximâ & perfectissimâ, quam imaginare tibi poteris, quiete; quies tua ipsa erit labor tuus: Non poteris hinc esse absque molestiâ, absque supplicio, quod mactabit & occidet te fastidio.

Sed an in DEO es, unicè affixus divinæ ipsius voluntati? nunquam

Magnum
secretum
in aliquis
semper vi-
tre possit
consolatus
& felix.

quam non, quidquid feceris, perfectissimâ frui poteris quiete, eod-
quod existas in centro tuo. Quando ex suppositione, exhau-
riendus tibi foret labor ita conti-
nuus ac interruptus, qualis est il-
le coelorum, nullam experiere fa-
tigationem, sed magnam quietem,
quam conferet tibi centrum tuum,
in quo existis. Quando rapiaris per vim
contra propriam inclinationem tuam,
velut coeli inferiores rapiuntur per
motum primi mobilis; volo dicere:
Quando ex ordinatione divinæ voluntatis
ambulare debebis viam prorsus
contrariam illi, quam tua amplecti
volet natura: volet hæc honores,
& divina voluntas obryi te permittet
contemptu ac infamiâ; volet hæc vitam
suavem & commodam, voluptatibus
& deliciis refertam; & divina voluntas
deducit illam per viam prorsus
oppositam, vitam amarâ, laboriosam,
cruce & amaritudine plenam. Ecce
primum mobile, quod rapit per vim
omnes coelos inferiores se, illosque
perficere copit motum omnino
oppositum motui, quem sibi habent
connaturalem: & nihilominus non
obstantibus duobus hisce motibus
& continuâ hæc violentiâ gaudent
omnimodâ tranquillitate, tamque
perfectâ fruuntur quiete, ut à septem
mille annis, quibus perdurant in
hoc statu, nec sint lassati, nec tæ-

dio affecti, nec diuturno labore
attriti. Et unica hujus, quæ af-
ferri potest, est ratio, quod sint in
centro suo, divinamq; adimpleant
voluntatem. Et ex stupendissimis
divinæ sapientiæ dispositionibus
hæc una est, nec minima; ordinâsse,
quod, dum res aliqua est in centro
suo, ac DEI exequitur voluntatem,
quidquid contigerit illi, semper fruatur
perfectâ quiete, quâ illi satisfiat,
& beata reddatur, quantum esset
& fieri poterit.

O æterne & inexhauste veritatis
fons, adoranda Sapia DEI mei,
quæ consulto exarare voluisti
nobis magnum hoc documentum
in omnibus paginis magni hujus
voluminis coelorum, & id ipsum
splendidissimis siderum
annotare characteribus, ut tantò
magis nobis esset visibile, &
cùm semper versaretur nobis
ob oculos, id abs intermissione
legere, & tam bene addiscere
possemus, ut toti ab illo occupati,
convicti & persuasi, ipsius
sequeremur dictamen, velut
fundamenti principalis, unde
vitæ nostræ dependet felicitas!
Insculpe id ipsum ita animo meo,
ut nullo alio affectu, nullo alio
tenear & abripiar desiderio,
nisi firmiter conservandi me
in centro meo, quod tu solus es,
O mi DEUS, summum bonum
meum, & in perfectissimâ
voluntatis tuæ divinæ adimplerem;
& exin mecum

cum fac, quidquid tibi placuerit, Nihil est, quod impedire me possit, quin perfectâ fruatur quiete, & & maneam nunquam non beatus.

Siquidem quando obruar omni afflictionum genere, morbis paupertate, imperfectionibus contemptu, & ut paucis completar omnibus miseriis, quibus vita hominis mortalis occupari potest, dicam intra memetipsum: si sum in centro meo, sum bene; si inter hæc omnia hanc habere possim certitudinem: Ego sum in DEO, qui unicum est centrum felicitatis meæ, & æterna ipsius voluntas sibi complacet, seque glorificat in hoc statu, in quo me collocat: Si non levem duntaxat hujus veritatis habuero cognitionem, sed magni ipsam æstimem, ipsâ afficiar & movear, ipsâ occupetur mens mea, penetretur cor meum; amaritudines meæ mihi erunt meri dulciores, labor meus mihi erit perfecta quies, dolores mei mihi erunt deliciæ ac voluptates; unico verbo, omnes meæ miseriæ festivæ mihi erunt feriæ, tantæque compendium felicitatis, ut in eâ & cum eâ perfectè consolatus, ullam aliam exoptare nequeam. Hinc pro certo teneo, quod si damnati ipsi dicere possent cum veritate: Ego sum in DEO, qui est verum centrum meum, & ego sanctam ipsius adimpleo volun-

tatem? Si ita loquendo dicerent verum, & hanc veritatem bene degustarent; perfectâ fruenterur require, & forent beati, non obstantibus horrendis suppliciis, quibus torquentur in inferno.

Magnâ hæc detectâ & manifestata veritate suam concluderunt consultationem, locupletati novâ cognitione excellentiarum DEI, ac majori desiderio se unice devovendi ipsius servitio. Et quia possibile non est tam excellentem attingere finem, si non arripiantur ejusdem obtinendi remedia: Ecce tibi pulcherrimum documentum, quod unus ex ipsis observavit, aliisque abituris pro valedictione reliquit. Sanctus Dionysius Areopagita admirabatur magna intellectus lumina, & sublimes cordis affectus, quos observavit in Sancto Hierotheo, suo olim Magistro & amico intimo; de quo dicit, quod summum perfectionis apicem attigerit, tribus excellentibus remediis. I. *Ex multâ lucratione circa Sacram Scripturam.*

Scrutabatur sollicitè ac solerter omnia, quæcunque in Sacris legebat Scripturis; maximæque quæ occurrebant difficultates, animabant ipsum amplius, ut inquireret earum sensum ac intelligentiam. Ecce remedium ipsius primum. Secundum: *Divini ore inspiratione doctus, non so-*

De divi
Nom. 60.

Tria erant
dia per
nienti ad
DEUM.

luna

lām discens, sed patiens divina. Videns, quod sacrarum literarum studium non sufficeret, magno cum fervore incumbere orationi, & DEUM consulebat, ut disceret ab ipso & cognoscere & amare ipsum: Sed admodum passivè se gessit, quamvis non absque magna attentione, in oratione suā, magis paratus ad recipiendum à DEO, quod sibi dare volebat, quam ad eliciendos vehementes actus ergà DEUM. Et tandem tertium ipsius remedium: *Ex compassione ad ipsa, quæ doceri non possunt.* Per ardens desiderium, quod habebat cognoscendi DEUM; id, quod non aliud, nisi ipse DEUS poterat ipsum docere. Et ardens hoc desiderium, præcipuus fuit prædicator, quo informante evasit ita doctus. Amor est admirabilis Magister, qui abs verborum strepitu, inspirare novit animæ sublimissimas cognitiones, & præcipuè insculpere cordi excellentias objecti, quod amat. Amemus Deum ardentè, & sumus sapientes.

Affirmamus omnes, desiderio nos teneri cognoscendi DEUM ut ipsum amemus; & nihilominus nunquam eò pertingimus: An mirum hoc sit? Inde est, quod congrua ad hoc non arripiamus

media. I. Deest nobis ardens affectus ergà res DEI, quem, uti videtur, totum propendere permittimus ergà res mundi; sed, quæ DEUM concernunt, transimus leviter & quasi per cæremoniā. II. Non satis frequentamus exercitium orationis, quæ vera est schola, in qua Spiritus Sanctus docet animas cognoscere & amare DEUM; sed nostrum replemus animum omni genere vanarum curiositatum, quæ congestam tenent animam nostram in profundâ ignorantia & fastidio rerum divinarum. III. Denique non amamus satis studium Sacrarum literarum, nec bonorum librorum lectionem, sed magis navamus operam profanis ac inutilibus; vel si aperiamus quandoque librum bonum, sæpius duntaxat fit, ut percurramus ipsum oculis, non perferutemur animo, nec rimemur cum attentione & otio negotioso, quæ nobis proponit documenta, quæ salutis nostræ spectant negotia. Quâ ratione igitur pertingere valeamus tum ad cognitionem, tum ad amorem DEI, nisi congrua illuc perveniendi apprehendamus remedia? Id opere ipso præstandi bona capere consilia, & sic constituti animo à se invicem recessere,

Hhhh

CON